

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disp. XXXIX. De diuisione accidentis in nouem summa genera.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

& sensibus, quia actiones sunt singularium subsistentium. Sensus ergo exterior videtur quidem accidens, non tamen abstracte, sed concrete, & ideo dicitur videre per se albedinem, per accidens autem substantiam, de anim. c. 6. quia videt album seu coloratum, in quo includitur aliquo modo substantia: ergo similiter intellectus, licet primum mutetur ad cognitionem alicuius accidentis per se sensibilis, non tamen ut illud in abstracto concipiat, sed in concreto. Ex quo fit ut à primo illo conceptu non omnino excludatur substantia, quia in illo obiectiuo conceptu accidentis concreti necessario inuoluitur substantia, quasi tecta & inuoluta accidentibus. Vnde dicere possumus, rem per se ac formaliter primo cognitam esse accidens, rem autem ad adequate & quasi materialiter cognitam, esse substantiam seu compositum ex substantia & accidente, quod per modum vnius subsistentis in tali forma accidentali concipitur.

X. Quod si hoc tantum auctores prioris sententiae dicere voluissent, facile opiniones in concordiam redigerentur. Tamen aliqui expresse negant, primo concipi accidens etiam in concreto; vnde volunt concipi ipsam substantiam nudam ut substantia est. Et consequenter aiunt, primam speciem impressam intellectui virtute intellectus agentis representare tantum substantiam ut sic, & non accidens. Immo cum Thomistae alias teneant intellectum non cognoscere directe singulare, consequenter dicent cogitativam prius concipere substantiam singularem, quam accidentia eius, intellectum vero concipere substantiam in vniuersali, saltem sub communi conceptu substantiae. Haec tamen sententia hoc modo exposita, mihi videtur improbabilis, quia si de cogitativa loquamur, cum etiam illa primo cognoscat per speciem impressam à sensu vel phantasia, non potest primo recipere speciem representantem substantiam. Nam per sensationem vel phantasma per se tantum representatur accidens: substantia vero solum per accidens: qui ergo fieri potest, ut primo imprimatur speciem nudae substantiae? Quamuis ergo concedamus (quod satis controuersum est) cogitativam formare aliquando conceptum substantiae singularis ut sic, non est tamen credibile, illum esse primum conceptum formatum ex vi impressionis sensuum vel phantasiae, sed summum comparari postea aliqua inquisitione, & quasi discursu, qualis in illa potentia esse potest.

XI. Ascendendo igitur ad intellectum eodem modo philosophandum est, nam intellectus agens statim ac sensus, imaginatio, seu cogitativa apprehendunt sensibile obiectum, imprimunt intellectui possibili speciem proportionatam: non potest ergo imprimere speciem representantem solum substantiam. Et experientia id satis videtur docere, si enim dum sensus apprehendit accidens, intellectus nudam substantiam contemplaretur, statim discerneremus intellectivam apprehensionem à sensitiua, quod tamen non nisi post longum discursum & reflexionem facere possumus. Præterea, quia vel per illam speciem aut conceptum representatur substantia absolute sine villo respectu ad accidens: & hoc est impossibile non solum in primo conceptu, qui fit sine discursu ex vi impressionis obiecti, sed etiam post longam rationationem & discursum, ut recte docuit Toletus lib. 1. de anim. c. 1. q. 6. & satis id mihi probat experientia nam post longam de substantia inquisitionem non possumus eius rationem exprimere: nisi vel per negationes, vel per habitudinem subiecti accidentium. Si autem ille primus conceptus respectiuus est, non potest non supponere conceptum accidentis. Non igitur potest primo concipi substantia illo modo, sed tantum ut inuoluta, & contenta in concreto accidentis. Neque rationes Soncinatis aut Iauelli aliquid amplius probant, nisi quod primus conceptus esse debet rei, vel concreti per modum subsistentis.

XII. Atque hinc infero, quod licet res primo ac per se

cognita, re vera sit accidens, tamen ab intellectu ex vi illius conceptus non cognoscitur formaliter sub ratione accidentis, id est, sub ratione inherens alicui, sed solum sub ratione huius sensibilis & materialis entis. Immo neque ex vi illius conceptus discernitur, an illud obiectum sit compositum ex forma & subiecto, vel quid simplex, sed tantum præcise & abstracte id concipitur per modum vnius. Quod satis nobis ostendit mysterium Eucharistiae, non enim magis concipimus substantiam, ubi est sub accidentibus, quam ubi non est. Formalis ergo conceptio accidentis ut inherens, & substantiae ut sustentans, vel per se stans, discursu postea acquiritur, & maxime ex rerum mutationibus: nam dum videmus accidentia mutari, circa aliquod subiectum ipsum subiectum mutati intelligimus. Vnde si comparatio fiat inter hos conceptus expressos & formales accidentia ut accidens est, & substantiae, ut est substantia, videtur sane non esse inter eos necessarius ordo, prout in nobis sunt: quia in principio per modum correlatiuorum substantiam & accidens videmus concipere, cum solum per illam mutam habitudinem illa discernere incipimus: postea vero indifferenter possumus excitari ad verumque directe cognoscendum, & indirecte seu in obliquo semper cognitio vnius terminatur aliquo modo ad alterum: quia, ut dixi, semper conceptio est connotatiua seu respectiua: quamuis hoc in accidente proueniat ex imperfectione eius: in substantia vero ex nostra. Sed in his latius in scientia de Anima.

DISPUTATIO XXXIX.

De diuisione accidentis in nouem summa genera.

Diuisio hæc non solum à Metaphysico traditur, sed etiam à Dialectico, in ea parte in qua de prædicamentis disputatur, altiori tamen magisque exacta ratione ad primum Philosophum pertinet, ut ex his, quæ de obiecto huius doctrinæ diximus, constare potest. Dialecticus enim non considerat decem suprema entium genera ut eorum naturas & essentias exacte declararet, id enim extra institutum eius esset, cum Dialectica solum sit quædam ars dirigens operationes intellectus, ut artificiose, & cum ratione exerceantur. Vnde directe ac per se agit de conceptibus mentis, ut dirigibiles sunt per artem, seu de forma & ordinatione conceptuum, quatenus per artem tribui potest. Quia vero conceptus mentis circa res versantur, & in rebus fundantur, ideo de rebus tractat, non ut earum essentias & naturas declararet, sed solum in ordine ad conceptus mentis coordinandos: & hoc modo agit de decem generibus in ordine ad decem prædicamenta constituenda. Nam prædicamentum Logice sumptum nihil aliud est, quam generum & specierum, vsq; ad indiuidua conueniens dispositio sub aliquo supremo genere, quam dispositionem, in ordine ad definitiones, prædicationes, & demonstrationes faciendas Dialecticus tradit. Et sub ea tantum ratione attingit res in prædicamentis constituendas, & diuisionem entis in genera summa. Propter quod dixerunt multi prædicamentorum interpretes, Dialecticum in prædicamentis potius agere de nominibus, quam de rebus. Quod intelligendum puto, non quia nomina in prædicamentis ponantur, sed quia dialecticus magis consideret res in prædicamentis collocandas, quoad quid nominis, quam quoad quid rei, quantum illi satis sit ad rerum prima capita seu genera tradenda, sub quibus alia genera & species coordinantur.

At vero Metaphysicus directe & ex proprio instituto hanc tradit diuisionem, ut proprias rationes & essentias

& essentias rerum inquirat. Atq; hac ratione sub his etiam generibus diuidendo procedit per omnia entium genera saltem vsque ad illas specificas rationes, quæ à materia sensibili & intelligibili abstrahunt: alias enim, quæ materialiores sunt, eatenus tantum attingit, quatenus ad suas diuisiones perficiendas necessariæ sunt, vt in disput. proœmiali declarauimus. Quoniam igitur de substantia iam differuimus, superest nobis dicendum de diuisione accidentis in nouem genera: atque ita manebit completa, & explicata diuisio entis in decem genera, seu prædicamenta. Postea vero, sicut in substantia fecimus, ita in singulis accidentium generibus per omnes eorum gradus subalternos vel específicos discurremus, quantum latitudo obiecti Metaphysicæ postulare aut permittere videbitur. De hac autem diuisione tria in communi consideranda occurrunt, nimirum de immediate eius, de sufficientia, ac demum de qualitate seu Analogia eius.

SECTIO I.

Utrum accidens in communi immediate diuidatur in quantitatem, qualitatem, & alia summa genera accidentium.

Ratio dubitandi est, quia multis modis videtur posse accidens diuidi in pauca membra, quæ illa nouem sub se complectantur: ergo non est immediata diuisio, sed implicite continens & transiit (vt ita dicam) plures immediatiores. Antecedens patet primo: nam accidens diuidendum prius videtur in completum, & incompletum. Quod enim inter accidentia illa duo membra inueniantur, negari non potest, tum quia quædam accidentia ponuntur directe in prædicamento, alia reductiue, tum etiam, quia dantur accidentia partialia & integræ: ergo sicut ob has causas diuiditur substantia in completam & incompletam, ita etiam accidens. Vnde sic ut illa diuisio adæquata est substantiæ, ita hæc erit accidenti. Et sicut in substantia necessaria fuit ad constituendum supremum genus, ita in præsentia magis necessaria videtur ad constituenda & distinguenda summa genera. Quia alias vel non erit adæquata diuisio accidentis, prout distinguitur à substantia sub ente, vel non complectetur omnia, quæ in diuisio continentur. Quia nouem genera summa tantum sub se continent accidentia completa.

Atque hinc oritur secunda difficultas, cur videlicet hæc non præmittatur diuisio accidentis in primum & secundum seu in singulare & vniuersale. Sicut diuisa est substantia in primam & secundam: quia non est dubium, quin illa duo membra etiam in accidentibus inueniantur & exhauriant diuisum, & consequenter sint immediatiora, cum in vnoquoque prædicamento accidentis inueniantur.

Tertia ac præcipua difficultas est: quia accidens ordine primo diuidi potest in illud, quod est propria forma realis inhærens substantiæ, & illud, quod tantum est modus realis afficiens substantiam extra rationem & complementum eius. Nam quod dantur hi duo modi accidentium, certum nobis est, & superius probatum. Quod vero inter se valde diuersi sint, patet ex ipsa ratione afficiendi substantiam, quam habet valde diuersam: & ex diuerso modo, quo à substantia distinguuntur: ac denique ex ipsa ratione entitatis & modi realis, quæ pertinent ad primarias entis differentias, vt supra disp. 7. declarauimus. Quod denique illa duo membra adæquate diuidant accidens, patet, quia includunt immediatam oppositionem & contradictionem: unde non potest excogitari medium seu accides, quod non sit entitas aut modus afficiens substantiam. Quo tandem fit, vt omnia nouem ge-

nera accidentium sub illis membris contineantur, quæ proinde in ea subdividi poterunt. Igitur hæc etiam ratione illa diuisio non est immediata, sed mediata.

Quarta difficultas generalis est de multis aliis conuenientis & differentis, quæ inter illa membra reperiuntur, ratione quarum confici possunt plures diuisiones immediatiores. Vt verbi gratia, diuidi posset accidens in absolutum & respectuum, & absolutum rursus in quantitatem & qualitatem, & respectuum in respectuum secundum esse seu prædicamentale, quod proprie dicitur ad aliud, & respectuum secundum dici transcendente, quod potest ulterius diuidi in alia sex genera. Rursus posset diuidi accidens in spirituale & materiale. Et rursus hæc duo membra posset in alia subdividi vsque ad vltimas accidentium species. Item potest diuidi accidens in communi in permanentem & successiuum, & sic ulterius vsque ad vltimas species. Actandem diuidi potest & maxime proprie in accidens intrinsece afficiens substantiam, & extrinsece tantum denominans: vt prius membrum subdividatur in tria prima prædicamenta: posterius autem sex vltima sub se contineat, vt multi volunt.

In contrarium autem est, quia si illa diuisio non esset immediata, neque esset doctrinalis, neque in rigore sufficiens. Primum patet, quia diuisio, vt recte tradita sit, debet per omnes differentias vel modos proximis vsque ad remotiora membra procedere: alias valde imperfecte explicabit naturam diuisi. Secundum patet, quia qua ratione numerantur tot membra mediata seu remota, posset multo plura numerari, quæ distinctius declararent amplitudinem accidentis: non potest ergo certa aliqua ratio illius diuisionis tradi, nisi immediata sit.

Notationes ad questionis resolutionem.

DE hac questione nihil fere inuenio ab authoribus dictum, quia vix hanc diuisionem in particulari explicant, sed eam cum diuisione entis in decem prædicamenta confundunt, tamen cum illam tradant tanquam aliquo modo immediatam, à fortiori idem dicunt de præsentia diuisione. Omnes tamen in hoc tantum videntur immediationem ponere, quod genera summa, cum sint primo diuersa, in nullo conueniunt, iuxta doctrinam Arist. 5. Met. c. 9. & lib. 10. cap. 5. vbi hoc discrimen ponit inter ea, quæ proprie differunt, & quæ diuersa sunt, quia illa aliquo differunt, nam etiam in aliquo sunt vnum: hæc vero non aliquo differunt, sed se ipsis, quia in nullo conueniunt: cuiusmodi sunt summa prædicamentorum genera. Veruntamen hæc sola responsio non videtur sufficiens ad hanc rem explicandam; nam cum dicuntur summa genera accidentium in nullo conuenire, vel est sensus, quod in nullo prædicato transcendentali siue vniuersali, siue analogo conueniunt, vel quod nullum proprium genus habeat commune, Prior sensus est manifeste falsus: & ideo in opposito sensu negari non potest, quin sicut prædicamenta accidentium, & inter se & cum substantia habent aliquam conuenientiam in ratione entis, ita in ratione accidentis habeant inter se aliquam conuenientiam, quam non habent cum substantia, quæ necesse est esse in aliqua ratione sibi magis propria, & consequenter sibi etiam magis immediata, quam sit ratio entis: ergo pari modo negari non potest, quin inter quædam prædicamenta accidentium sint aliqua conuenientia propria & peculiare, quæ non sunt communes aliis generibus accidentium, vt manifeste probant rationes dubitandi propositæ: non possunt ergo genera accidentium dici primo diuersa, quia nullam huiusmodi conuenientiam habeant. Posterior autem sensus verus est, vt Sect. 3. latius videbimus: ille tamen non sufficit ad satisfaciendum difficultatibus positis, seu rationem reddendam, cur, sicut ens secundum

IV.

Quarta difficultas.

V.

VI.

dum generalem quendam modum essendi determinatur prius ad accidens, ut sic, & deinde ad accidentia magis determinata seu particularia, non ita accidens in communi intelligatur determinari per modos quosdam communes multis prædicamentis accidentium, prius quam ad propria prædicamenta seu genera accidentium contrahitur.

VII.

Aduertendum est igitur duobus modis dici posse unam diuisionem immediatiorem alia. Primo, quia per pauciora membra datur, quæ subdividi possunt per omnia membra alterius diuisionis. Secundo, quia differentia vel modi contrahentes diuisum in una diuisione, per se, & secundum proprium concipiendi modum fundatum in rebus, sunt medium inter diuisum & alia membra alterius diuisionis, ut est sensibile inter viuens, & rationale: & plura exempla vtriusque membri in seq. afferemus.

Questionis resolutio.

VIII.

Dicendum itaque est, diuisionem dictam non esse ita immediatam, quin possint alia immediationes excogitari, si absolute de quacunque diuisione per pauciora & generatiora membra loquamur, nihilominus tamen quatenus accidens proxime & adæquate diuidi potest in membra, quæ sint genera primo diuersa, illam diuisionem esse immediatam, & omnium aptissimam ad doctrinam tradendam. Priorem partem probant sufficienter exempla omnia, & argumenta in principio posita: ostendunt enim, ut dixi, aliqua prædicamenta accidentium habere inter se aliquas convenientias, vel similitudines non communes omnibus accidentibus, secundum quas concipi possunt alia diuisiones per pauciora membra ulterius diuisibilia in res diuersorum prædicamentorum: ergo secundum illam concipiendi modum excogitari facile possunt diuisiones alia per membra immediatiora accidenti in communi: quidquid enim sub accidente commune est multis generibus, concipitur ut immediatius illis. Posterior vero pars declaratur, quia nullum potest dari genus commune diuersis prædicamentis accidentium, ut in Sect. 3. latius dicturi sumus: ergo quacunque ratione diuidatur accidens in pauciora, & communiora membra ulterius diuisibilia in res diuersorum prædicamentorum non diuiditur per membra, quæ sint vera genera: ergo si adæquate diuidi debuit per membra, quæ sint genera primo diuersa, id est, quæ in alio genere non conueniant non potuit aliter diuidi. Fuit autem necessarium tradere diuisionem accidentis in omnia genera primo diuersa dicto modo, ut omnium rerum quidditates & genera ac species possent iuxta doctrinam methodum inuestigari ac cognosci.

IX.
*Obiectioni
satisf.*

Dices, eadem ratione non fuisse nobis præmittendam diuisionem entis in substantiam & accidens, sed immediate diuidendum ens in decem genera. Respondetur, potuisse quidem id fieri, non tamen fuisse ita conueniens, neque esse parem rationem, tum quia oportuit communem rationem accidentis, quæ essentialis est omnibus accidentibus explicare, eamque cum substantia conferre, tum etiam quia ratio accidentis ut sic essentialis est, & positua, & omnes modi, quibus genera accidentium constituuntur, & distinguuntur, proxime determinant essentialiter ipsam rationem accidentis, ut sic, & non rationem entis: & ideo sub accidente optime & immediate diuiduntur nouem genera. In aliis autem diuisionibus accidentis, quæ per pauciora membra tradi videtur, aut non reperitur coordinatio essentialis, secundum rationem inter modos constituentes talia membra, & eos, qui determinant genera accidentium: aut illi modi non sunt positui, sed negatiui: aut non sunt essentialiter sed extrinseci, & accidentales: aut denique non possunt sub illis conuenienter subdividi genera primo diuersa. Quia interdum res eiusdem prædicamenti, tantum specie distinctæ inter se, continentur sub illis membris diuersis: & de contrario res diuersorum prædicamentorum ad idem membrum pertinent: quæ omnia declarabuntur commodius discurrendo per singula exempla superius posita.

Circa primam obiectionem tractatur diuisio accidentis in completum & incompletum.

Prima ergo obiectio erat de diuisione accidentis in incompletum & completum: in qua primura explicandum est, quid nomine accidentis completi & incompleti intelligatur. Quidam enim sola concreta accidentium intelligunt esse completa accidentia: incompleta autem esse accidentia in abstracto. Quia accidens concretum significat totum compositum, quod proprie completum est: abstractum vero accidens est sola forma, quæ incompletum quid est, natura sua ordinatum ad tale compositum constituendum. Vnde per actionem accidentalem non fit per se accidens abstractum, sed concretum, quia nimirum actio per se primo tendit ad completum ens, & ideo dixit Aristot. per calefactionem non fieri calorem, seu calidum. Tandem forma substantialis est res incompleta: ergo multo magis forma accidentalis in abstracto sumpta.

Sed hæc sententia probari non potest: aut enim concretum accidentis sumitur ratione solius forme, vel ratione totius compositi ex materiali & formali: sub priori ratione vere dici potest accidens, sub posteriori autem non tam dici potest accidens, quam ens per accidens: ut illud appellat Aristoteles 7. Metaph. cap. 6. & dictum à nobis est disp. 4. Sect. 3. Quapropter cauenda est æquiuocatio de nomine accidentis, quam declarare possumus ad eum modum, quo Arist. distinctim nomen accidentis lib. 5. Met. cap. 30. ubi ait, accidens interdum vocari aliquid, quia fortuito euenit, quod solum dicitur accidens, quia per accidens contingit: proprie vero accidens dicitur quod inest alicui extra rei essentia: si ergo concretum accidentis ratione totius compositi vocari potest accidens, quia per accidens in eo congregantur res diuersorum generum: quamquam illud per accidens, non significet fortuitam congregationem, sed solum accidentariam coniunctionem plurium rerum, non tamen potest illud compositum proprie accidens appellari, ut à substantia distinguitur, cum in illo substantia includatur. Propter quod recte sentiunt, qui negant, hæc concreta sic considerata in prædicamento collocari, quia neque in prædicamento substantia, neque in prædicamento accidentis collocari possunt. Et quia in prædicamentis non entia per accidens, sed per se collocari possunt. A fortiori ergo tale concretum sic spectatum non potest appellari accidens completum, quia quod accidens non est, nec completum accidens esse potest. Immo nec ens completum potest proprie vocari, quia re vera solum ens per se unum est proprie completum ens. Vnde si subiectum illius compositi sit substantia completa, compositum ipsum ex substantia & accidente erit plusquam completum, & ideo erit proprie ens per accidens.

At vero si loquamur de illo concreto ratione solius formalis, sic dici quidem potest accidens completum, tamē non est cur idem accidens abstractum incompletum censetur, quia concretum pro formali tantum dicit ipsam formam accidentalem, iuxta veriori & communiter receptam sententiam Diui Thomæ, & Commentatoris 5. Metaphysicæ text. 14. Qui consequenter aiunt contra Auicennam in sua Logica: concretum & abstractum accidentis formaliter ac præcipue idem significare, solumque dif-

forte, quia concretum dicit ipsam formam vt actu
informantem subiectum, & constituentem concre-
tum ipsum, abstractum vero precise dicit ipsam for-
mam acti per se esse. Hæc autem differentia non est
quæquam alium, qui a actuali in hæsiō, quam magis
eximit album, solum est quidam modus formæ
accidentalisi, qui non complet illam in ratione acci-
dentalis. Vnde non potest dubitari, quin quantitas se-
parata tam completum accidens sit sicut coniuncta.
Nec refert quod forma ipsa accidentalisi & instituta
ad efficiendum subiectum, quia non dicimus huius-
modi accidens in abstracto esse ens completum, sed
esse accidens completum, quod est valde diuersum:
nam accidens quantumuis in se perfectum, est inco-
pletum in latitudine entis. Et ideo ratio illa solū pro-
bat, abstracta accidētium esse incompleta entia, non
tamen esse incompleta accidentia. Imo vero idem
dicendum est de concretis ratione formalium signi-
ficatorum. Quapropter in hoc non est simile de for-
mis substantialibus: illæ enim & sunt entia incom-
pleta, & substantiæ etiam incompleta, quod illis per-
fectius est, quam esse accidentia completa. Denique
quod afferebatur de termino actionis, nihil ad rem
presens facit, quia naturalis actio tendit ad com-
positum, siue illud sit proprie vnum, siue per accidens:
tendit etiam ad formam non in se, sed in subiecto, &
ideo magis dicitur tendere ad concretū quam ad ab-
stractum, etiam si vtrumque completum sit in ordine
accidentis.

incompletum ergo accidens distinguendum est
incomplete tam in concreto quam in abstracto: v-
traque enim ratio potest in vtroque membro repe-
ri, tamen quia in abstractis concipitur (vt ita dicā)
magis pura ac præcisa ratio accidentis, in eis explicā-
dum est vtrumque membrum: facile enim deinde
poterit ad concreta applicari. Completum ergo ac-
cidens, dicitur, quod in ratione formæ accidentalis
est integra ac totalis forma: incompletum vero ac-
cidens dicitur, quod habet rationem partis respectu
completi. Quæ explicatio patet, tum ex proprietate
terminorum, tum ex propositione sumpta ad substā-
tiam completam & incomplete, quas supra hoc mo-
do declarauimus: nam sicut substantia in suo ordine
comparatur ad totum & partem, ita & accidens in
ordine suo. Ex quo fit, sicut substantia potest esse cō-
pleta, vel incomplete Physice aut Metaphysice, ita et-
iam accidens. Dicitur autem accidens Physice com-
pletum quod neque est, neque ex se ordinatur vt cō-
ponat per se aliud accidens, quia tunc vere habet ra-
tionem totius seu integri accidentis. Dico autem nō
debere ordinari ad componendum aliud accidens,
quia licet ordinetur ad componendum cum substā-
tia vnum compositum, hoc non tollit rationem ac-
cidentis completi, eo quod illud compositum non
fit verum accidens. Adco, quod licet interdum vnū
accidens ordinetur ad actuum vel recipiendum
aliud, vt verbi gratia, potentia ad actum, vel actus ad
potentiam, nihilominus hoc non impedit, quin v-
trumque esse possit accidens completum: quia vtrū-
que in ratione sua habet integram speciem, & non
componit cum alio vnum per se, sed tantum per ac-
cidens. Ergo accidens Physice incompletum il-
lud, quod Physice completum seu integrat aliquod ac-
cidens per se vnum, vt partes, verbi gratia, quantita-
tis continuæ quamdiu sunt in continuo, tātum sunt
incomplete accidentia: gradus etiam intensiōnis e-
iusdem caloris potest dici accidens incompletum
Physice. Et punctum potest dici natura sua incom-
pletum accidens: Quo fit, vt idem accidens secundū
diuersas rationes possit dici completum & incom-
pletum. Vt communiter censetur de linea, vel super-
ficie: nam quatenus habet propriam extensionem,
est quantitas completa, quatenus vero est terminus
aut vinculum alterius quantitatis, censetur incōple-

Tom. II. Metaphyf.

ta. Et eadem qualitas inchoata seu in gradu remisso
est essentialiter completa, entitative autem seu in
tensu est incompleta. Motus etiam quatenus est in-
finitus terminus in fieri, cessatur quid in completum;
tamen prout est passio subiecti seu mobilis, habet
completam quandam rationem accidentis, & suum
constituit prædicamentum, vt videbimus.

Metaphysice autem dicitur accidens completum illud, quod habet integram essentiam alicuius accidentis. Vbi statim occurrebat quaestio, an genera accidentium possint dici accidentia completa, vel solum species vltimæ, aut indiuidua. Aut si illa sunt accidentia completa, oritur quaestio de differentiis, cur scilicet non sint etiam accidentia completa: nam sicut differentia est pars, ita & genus, & sicut genus vt possit dici de specie, concipitur aliquo modo per modum totius, ita etiam differentia. Sed hæc eodem modo expedienda sunt: quo familia de substantia tractauimus. Dicendum est enim, genera omnia, quæ ponuntur in linea recta alicuius prædicamenti accidentis, esse accidentia completa: quod ex ipso modo concipiendi, & significandi patet: quantitas enim calor, habitus, & familia, concipiuntur & significantur vt integræ formæ accidentales, siue sub generali ratione, siue sub specifica concipiuntur: quia vel expresse, vel implicite dicunt totam formam seu totam essentiam eius, & per modum totius. In quo est magnum discrimen inter differentiam & genus: nam differentia semper significatur per modum partis, saltem quoad formale significatum eius. Proprie igitur accidentia incompleta Metaphysice sunt differentiarum accidentium, & genera, si præcise sumantur vt partes, non vero absolute sumpta.

Ex quibus tandem ad primam instantiam respon-
detur, diuisionem illam accidentis in completum &
incompletum, vel præsupponi tanquam virtute seu
proportionem contentam in simili diuisione substan-
tiæ: vel certe commodius posse applicari ad singula
prædicamenta accidentium, scilicet, vt sit quantitas
completa & incompleta, & qualitas similiter, & sic
de alijs. Nam sub generali ratione accidentis vix ali-
quid potest conferri incompletum simpliciter, aut ha-
bere rationem partis, nisi ad particularia genera de-
scendantur: quia ratio accidentis imperfecta est, &
communissima, & ideo quantum est ex se, in quoci-
que modo, quantumuis imperfecto, omnino inclu-
ditur, quæ ratio in Sect. 3. examinabitur. Adde, quod
illa diuersitas in ea generalitate sumpta non est ab-
soluta, sed respectiua, nam, vt dixi, accidens, quod
est completum sub vna ratione, est incompletum
sub alia. Item non est semper differentia essentialis,
nam interdum accidens remissum dicitur incom-
pletum, licet essentialiter completum sit. Denique
non semper est diuersitas rerum, sed intentionum,
seu ex modo concipiendi nostro vt patet in differen-
tijs & speciebus accidentium. Propter hæc ergo non
accidens in completum vel incompletum, sed ab-
solute in nouem genera diuisum est. Vt hinc obiter
constet, quando dicitur accidens diuidi in nouem ge-
nera, non sumi genera proprie & rigorose, sed vt ine-
cludit omnia, quæ in vnoquoque prædicamento cõ-
stituantur, siue directe, siue reductiue. Itaque cum
accidens dicitur, aliud quantitas, aliud qualitas, &c.
non sumitur quantitas, vel qualitas prout est rigo-
rose genus: quo modo est sola quantitas vel qualitas
completa: aliàs diuisio non esset adæquata diuisio.
sumitur ergo quantitas (& idem est de alijs) in tota
sua amplitudine, licet postea ad constituendum pro-
prium genus talis prædicamenti propria ratio quan-
titatis completa accipienda sit: quod hic pro
prædicamenti omnibus sit animad-
uersum, ne id repetere ne-
cesse sit.

XIV.

XV.

Cum dicitur
accidēs
dividi in
novem ge-
nera, nomē
generis late
sumendum

Expeditur secunda obiectio.

XVI. *Accidens in vniuersale, & singulare quodammodo diuiditur.*
 IN secundo exemplo de diuisione accidentis in singulare & vniuersale, seu in primum & secundum, nihil est quod immoremur, nā diuisio illa quatenus Metaphysica est, magis est diuisio vnius, quam entis vel accidentis, & ita supra tractata est disp. 4. 5. & 6. Quatenus vero pertinet ad intentiones subiicibilis & predicabilis, magis est Dialectica, quam Metaphysica: & utroque modo est generalis ad omnia entia, nec in accidentibus habet aliquid peculiare. Et quoad hoc est diuersitas inter substantiam & accidens: nam in substantia propter peculiarem substandi rationem, necessarium fuit rationem primæ substantiæ distinguere à ratione secundæ, in accidentibus vero nulla fuit necessitas. Vnde nec indiuiduum accidens consuevit appellari primum accidens respectu prædicatorum vniuersalium: nam licet in existendo, singulari sit suo modo prius quam vniuersale, tamen in hoc, vt dixi, nihil peculiare habet accidens, sed prouenit ex communi ratione singularis & vniuersalis.

Circatertiam obiectiōnem alie diuisiones explicantur.

XVII. *Accidens in entitate & modum vt diuiditur.*
 IN tertia difficultate admittimus omnia, quæ de illa diuisione accidentis in rem & modum ibi dicuntur: inde vero solum fit diuisionem illam esse immediatorem priori modo supra declarato. Nihilominus tamen hoc loco necessaria non est: primo quidem, quia diuisio illa formaliter sumpta generalior est, & substantiæ proportionaliter conuenit: & de ente in communi dari potest. eamque propterea attingimus disputatione 9. Sect. 1. & 2. Secundo, quia illa diuisio non confert ad diuidenda genera accidentium primo diuersa, nam sub eodem genere prædicamentali possunt interdum includi accidentia, quæ proprias habeant entitates, quæ tantum sint modi entium, vt sunt in genere qualitatis calor & figura. Ex quo intelligitur, illa duo membra, per quæ illa diuisio traditur, per se ac formaliter non mediate inter accidens in communi, & modos quibus determinatur ad suprema genera accidentium: nam accidens intelligitur determinari ad genus qualitatis abstrahendo ab hoc quod sit propria entitas, vel tantum modus entis.

XVIII. *Accidens in absolutum & respectuum & respectum quomodo diuidatur.*
 Idem fere dicendum est de diuisione in absolutum, & respectuum. Nam etiā hæc diuisio magis pertinet ad communem rationem entis, quam ad propriam accidentis. Et præterea, si respectuum, vt ibi infinuatur, complectitur respectiua transcendentalia seu secundum dici, nullum est accidens, quod respectuum non sit: vnde non potest accidens diuidere. Si vero respectuum sumatur proprie pro prædicamento ad aliquid, sic nihil est vtilitatis in ea diuisione, tum quia hoc ipso quod vnum tantum genus dicitur esse ad aliquid, reliqua omnia dicuntur esse absoluta: tum etiam quia per hanc absoluti appellationem vix aliquid commune octo generibus accidentium explicatur, præter negationem ipsius ad aliquid.

XIX. *Diuisio accidentis in spirituale & materiale.*
 Ad eundem modum philosophandum est de diuisione accidentis in spirituale, & materiale, nam etiam hæc duo membra transcendunt fere omnia entia: & in substantiis primario inueniuntur, & consequenter in multis generibus accidentium: vnde non sunt apta, vt per ea descendamus ad diuidenda genera entium primo diuersa. Neque etiam sunt proprie medium inter accidens vt sic, & modos, quibus ad suprema genera determinatur: nam accidens determinatur ad qualitatem abstrahendo, à materiali vel imateriali. Et idem est dicendum de accidente naturali vel supernaturali, & similibus. Præsertim de permanente & successiuo, quod in vltimo exemplo tangitur. Quanquam illa membra iuxta opinionem mul-

torum, non semper sunt essentialiter differentia, de quo infra videbimus.

Atque eadem ratione nihil ad præsens refert diuisio accidentis in proprium & commune, quæ in diuisione prædicabiliū latius tradi solet: nam hæc diuisio per se ac formaliter non variat rationem accidentis, sed dimanationem eius ex subiecto. Eadem à fortiori est de accidente separabili vel inseparabili. Quod si inter hæc est diuersitas essentialis, formaliter prouenit ex modis vel differentiis prædicamentorum accidentium. Vnde interdum in diuersis prædicamentis interdum in eodem illa varietas accidentium reperitur. Atque ita obiter explicuimus non solum diuisionem hoc loco intentam, sed etiam alias, quæ de accidente tradi solent: ob hanc enim præcipuam causam illas dubitandi rationes propoluimus.

SECTIO II.

Vtrum diuisio accidentis in nouem genera sit sufficiens.

DX duobus capitibus, quæ ad sufficientiam requiruntur, oritur magna difficultas in hac quaestione. Vnum est vt omnia membra sint distincta realia in vnum concidant, & ita pauciora sint quam numerantur. Aliud est, vt præter hæc non sint alia quæ ab his genere distinguantur.

Difficultates circa distinctionem membrorum dictæ diuisionis.

Circa primum, vt supponamus nunc quantitatem & qualitatem esse distinctas, in cæteris fere omnibus est difficultas: nam relatio in re nihil videtur esse distinctum ab omnibus absolutis. Actio, etiam distinguatur à primis tribus prædicamentis, tamen & relationem essentialiter includit, & (quod difficilius est) in re non distinguitur à passione. De vbi, & quando, magna in primis difficultas est, quomodo distinguantur à tempore & loco, quæ sub quantitate collocantur, grauiorque difficultas est de duratione vniuscuiusque rei [quæ sub prædicamento Quædo collocanda videtur] quo modo ab existentia vniuscuiusque rei distinguatur: videtur enim nihil distinguere, & ideo nihil esse cur in prædicamento proprio accidentis collocetur. Præterea est difficultas de habitu, quia habitus nihil aliud est, quam vestitus, si in abstracto sumatur, aut esse vestitum, si sumatur in concreto: sed vestitus nihil aliud est quam substantia quædam tali figura vel qualitate affecta. Quod si in ea consideretur sola denominatio extrinseca quam tribuit homini vestitus, illa in primis nihil reale est, vt inter accidentia realia mereatur nominari, & deinde etiam si concipiatur vt aliquid accidentale non est quid distinctum à loco, nam vestitus non comparatur ad vestitum, nisi vt proximus locus illum circumsans. Denique situs nihil videtur esse distinctum ab vbi seu existentia, in loco, vel si quippiam addit, ad summum esse potest, aut relatio quædam partium locati ad partes loci: aut certe, quali figura quædam resultans in loco ex tali positione, qualis apparet in sedente, vel stante, &c. Nihil ergo est in hoc genere, quod in aliis contentum non sit.

Et augetur difficultas quoad hoc ipsum caput, nā illa nouem genera, vt diximus, non solum numerantur vt distincta, sed etiam vt primo diuersa: sic autem impossibile videtur tot esse prima genera. Primo quidem propter communem difficultatem de accidente in quo omnia conueniunt, de qua ex professo dicturi sumus sect. seq. Secundo quia multa ex his prædi-

predicamentis conueniant in aliquibus essentialibus differentiis: ergo necesse est, ut in aliquo genere conueniant, nam, ut dicitur in Antep. *Generum non subalternatim posteriorum non possunt esse communes differentie*: ergo genera quæ habent communes differentias, sunt subalternatim posita. Dicuntur autem genera subalternatim posita quæ ita se habent, ut vel vnum sub altero, vel vtrumque sub vno tertio genere collocetur, ut sumitur ex Aristot. 4. Topic. c. 2. & 6. Topic. cap. 3. loco 41. Antecedens primum probatur: nam esse spirituale vel materiale, differentie sunt accidentis, & tamen communes sunt multis ex dictis generibus: similiter esse absolutam formam, vel respectum: item esse formam propriam, vel modum, ac denique esse proprie inhaerentem, quod maxime commune est quantitati & qualitati, vel esse tantum extrinsecus denominantem, quod maxime conuenit actioni habitui, & loco continenti.

Difficultates circa sufficientiam diuisionis.

Circa aliud caput non minores difficultates occurrunt. Prima ac præcipua est, quia vel sub accidente distinguimus omnes denominationes reales, quæ sunt extra substantiam rei, vel tantum illas quæ sumuntur à forma intrinsece inhaerente: hoc posteriori modo sine dubio non essent tot accidentium genera, ut argumenta priora conuincunt: priori autem modo multa sunt, quæ sub his non continentur. Quod patet primo de his denominationibus esse *visum, amatum, &c.* Neque enim dici potest, huiusmodi denominationes esse rationis tantum, nam ex forma reali & habitudine reali sumuntur, non minus quam denominatio agentis. Vnde aliter potest eadē difficultas declarari. nam eadem dependentia prout denominat agens vel patiens, dicitur constituere duo genera accidentium, scilicet actionis vel passionis: ergo idem actus immanens prout denominat actiue ipsam agens, v.g. videns, & passiue obiectum visum, constituit duas rationes, vel duo genera accidentium.

Atque hæc difficultas potest secundo extendi ad plures alias formas denominantes, nam superficies corporis continens, ut extrinsece denominans aliud contentum vel locatum, dicitur constituere specialegenus accidentis: ergo ut actiue denominat rem locatam, constituit aliud accidentis genus. Et idem argumentum est de habitu ut denominat vestitum, vel vestientem: cur enim agens & patiens ut sic in diuersis generibus accidentis collocatur, & non locas & locatum, ut sic, & vestiens ac vestitum.

Tertio ex rebus artificialibus multæ denominationes reales confurgunt, quæ non possunt ad dicta genera accidentium reuocari, v.g. vas esse deauratū denominatio realis est, quæ tamen ad nullum ex dictis generibus pertinet. Item exercitus aliquam peculiarem formam dicit in tali hominum collectione quæ excludi nequit à ratione accidentis, eo quod sit ens per accidens, aliàs nec domus, ut sic, & multo minus numerus essent collocanda inter accidentia. Quod si quis dicat, exercitum reuocari ad figuram ratione talis compositionis, vel ad relationem ratione ordinis, eadem ratione possemus excludere situm, vel habitum à peculiari genere accidentis.

Estque quarta difficultas huiusmodi, quia in humanis rebus seu moralibus sunt plures denominationes, extrinsecæ quidem, tamen reales, quæ ad dicta genera reuocari non possunt, ut esse regem, doctorem, & similes. Neque enim hæc satis excluduntur eo quod sint entia rationis: nam licet apprehensa hæc denominationes, ut inhaerentes seu intrinsecæ, sint entia rationis, tamen ut in se sunt, reuera sunt denominationes sumptæ à formis realibus licet extrinsecis: ergo vel omnes extrinsecæ denominationes reiciendæ sunt à generibus realium accidentium, vel

Tom. II. Metaphys.

non est cur hæc reiciantur. Nam etiam aliæ denominationes si apprehendantur ut inhaerentes, erunt entia rationis, ut patet in denominatione creatoris, quæ si apprehendatur ut sumpta ab aliquo temporali Deo adueniente, solū est relatio rationis. Atque hæc difficultas extenditur ad actus humanos quatenus liberi denominantur seu morales: nam hæc ipsa denominatio extrinseca est: item quatenus denominantur studiosi, aut prauimoraliter, vel prohibiti, aut præcepti. Item habet locum hæc difficultas in hominum cōgregatione quatenus denominatur ciuitas aut res publica, quæ denominatio non oritur ex situ vel figura cōsurgente ex tali ordine, sed est moralis, & diuersæ rationis ab aliis.

Quinto in rebus etiam Phycis reperimus motū, qui est verum accidens, & sub illis generibus non cōtinetur. Quod si dicas excludi, quia est incompletum quid, & in fieri, eadem ratione excludenda erunt actio & passio: nam etiam dicunt res incompletas & in fieri. Vel certe si dicas, modum reuocari ad actionē & passionem: aut reuocabitur tanquam genus commune illis: & sic non erunt illa duo genera summa: vel tanquam in re idem cum illis: & sic etiam actio & passio non essent distinguenda, quia in re tam sunt idem inter se sicut cum motu: & sicut distinguuntur habitudine ad agens & patiens, ita motus habet propriam habitudinem ad terminum. Præterea sunt in rebus Phycis causalitates causæ formalis, materialis, & finalis, à quibus hæc causæ denominantur causæ in actu: cur ergo illæ non constituunt propria genera sicut actio? Nam, ut in superioribus videmus, actio nihil aliud est quam causalitas agentis, sed aliæ causalitates sunt et reales, & non minus accidunt suis causis quam actio agenti: ergo & quæ constituere debent propria accidentium genera.

Sexta difficultas sumi potest ex rebus Metaphysicis, nam hæc diuisio, cum Metaphysica sit & ad æquata accidenti, ut distinguitur à substantia in tota sua latitudine, comprehendere debet omnia accidentia substantiarum creaturarum etiam immaterialium: in illis autem substantiis aliqua accidentia inueniuntur, quæ in his generibus non comprehenduntur: ergo est insufficiens diuisio. Minor de duobus accidentibus potissimum probatur. Vnum est vbi, nam illæ substantiæ, cum immensæ non sint, alicubi sunt definitæ: & cum immutabiles non desint, mutant ipsum vbi: quod est signum, hoc esse quoddam accidens in illis: illud autem vbi non est per circumscriptionem extrinseci loci continens ut est in rebus corporalibus: ergo est accidens genere diuersum. Quod si quis dicat etiam in rebus corporalibus esse vbi intrinsecum distinctum à loco circumscribente, hinc duobus modis augeatur difficultas, tantum abest ut solvatur. Primo, quia hinc sequitur in rebus corporalibus distinguenda esse duo genera localium accidentium (ut sic dicam) vnum loci extrinseci cōtinentis, aliud vbi intrinseci. Secundo, quia etiam vbi corporeum genere diuersum est ab vbi immaterialium substantiarum: nam illud est quantum, hoc vero indiuisibile. Aliud accidens substantiarum immaterialium est propria duratio earum, nam si in substantiis inferioribus inter accidentia numeratur duratio, & vocatur tempus, vel quando, cur non etiam in immaterialibus substantiis? Quod si distinguitur certe est accidens genere diuersum, nam est longe alterius rationis, cum successione non habeat, neque extensionem.

Septimo, inter accidentia non solum numerantur ea quæ immediate accidunt substantiæ, sed etiam ea quæ accidunt accidentibus, alias, nec figura, nec habitus, vel similia numeranda essent in accidentibus. At vero accidentia accidentium multo plura sunt, quam quæ in aliis generibus continentur: ergo. Probatur minor, quia unicuique generi accidentium tribuit Aristoteles proprietates quasdam accidentia-

Ecce 2 les;

VII.

Quinta

VIII.

Sexta.

IX.

Septima.

tes, quæ ad alia prædicamenta non pertinent, vt quæritati tribuit esse mensuram: quæ ratio non est de essentia quantitatis, neque est qualitas vel aliquid simile, & idem est de aliis similibus proprietatibus. Nec satis est dicere has proprietates reduci ad ea genera, quibus tribuuntur, aliàs nec cetera prædicamenta distinguenda essent à substantiis, quia ad illam reuocari possunt, cum sint proprietates eius.

X. *Vltima.* Vltimo sumere possumus argumenta ex Arist. qui in Postpræd. numeravit plures denominationes accidentales præter eas, quæ in dictis generibus accidentium continentur, vt esse simul prius & habere in quadam alia significatione, &c. Cur ergo illæ non constituunt plura genera accidentium, cum extrema omnia genera numerentur?

Antiquorum opiniones.

XI. Olim non defuerunt qui prædicamentorum numerum vel augerent vel minuerent. Pythagorici ponebant viginti prædicamenta, vt sumitur ex Aristotele 1. Metaphys. cap. 5. Plato vero interdum ad vnum genus entis omnia reuocat, vt in Sophista: interdum vero ad quatuor, vt in Philebo. Alii vero plura, alii autem pauciora posuerunt, vt videre licet apud Simplicium & Venet. in principio Prædicamentorum, & Philopon. 1. Prior. cap. 2.

Veræ resolutio. Et prima ratio sufficientiæ examinatur.

XII. Iam vero tam est receptum Philosophicum dogma de numero decem prædicamentorum, & consequenter de numero nouem generum accidentium præter substantiam, vt quasi temerarium in Philosophia existimetur hoc in dubium reuocare. Illud ergo vt certum supponamus ex communi sensu & ore omnium. Et rationem sufficientiæ illius diuisionis inuestigemus. Quod enim quidam volunt sumendam esse vt creditam ex autoritate multorum dicentium, Philosophicum non est. Quod vero aiunt alii, esse veritatem hanc per se notam, verum non est: quæ est enim euidentis ac immediata connexio inter illa extrema? Communiter ergo ratio huius sufficientiæ sic sumi solet, nam prætermissa substantia quæ per se est, & primum genus constituit, accidentium genera per habitudinem ad substantiam distinguuntur debent, Aut ergo accidens intrinsece afficit substantiam, vel tantum extrinsece. Si intrinsece, aut absolute, aut relatiue. Et absolute, aut ratione materię, vt quantitas, vel ratione formæ vt qualitas. Relatiue autem, ad aliquid. Si vero extrinsece, aut in ordine ad potentiam actiuam, vel ad passiuiam, vel ad neutram earum. Primo modo constituitur actio: secundo passio. Si vero tertio modo, vltimius distinguendum est, nam vel talis affectio conuenit per modum mensuræ, aut non. Et rursus si per modum mensuræ, aut est mensura quantitatis absolute & constituitur vbi aut cum certo ordine partium, & constituitur situs, aut est mensura durationis, & constituitur tempus. Si vero non habet rationem mensuræ, constituitur habitus. Hæc ratio vel sufficientia desumpta est ex D. Thoma 5. Metaphysic. lect. 7. Eamque amplectuntur moderni Scriptores.

XIII. Est tamē difficilis ex multis capitibus. Primo, quia falso numerantur omnia sex vltima prædicamenta inter formas extrinsecus denominantes. Nam passio non denominat extrinsece, sed intrinsece, vt per se notum est. Quod si dicatur extrinsece denominans, quia respicit extrinsecum agens, eadem ratione omnis relatio, imo & omnis habitus & actus immanentes dicentur extrinsece denominare, quia respiciunt terminos vel obiecta extrinseca. Respondent aliqui, licet passio interdum intrinsece inhaereat, ta-

men non semper: nam cum aliquis mouetur locali-
ter, aut veste induitur, aut vinculis ligatur, aliquid
patitur, quamuis ei non inhaereat forma à qua pati-
tur: quia nec locus quem ingreditur, ei inhaeret, nec
vestis qua induitur, nec vincula quibus ligatur. Sed
hoc non recte dicitur: omnis enim physica & vera
passio patienti inhaeret: nullus enim vere pati dicitur
propter extrinsecam denominationem, vt Aristote-
les aperte docet 3. Physicorum capite 3. & 3. de Ani-
ma, capite 2 & ibi Commentator Diuus Thomas &
omnes. Alioqui sicut actio diuisa est in transeuntem
& immanentem, ita fuisset passio diuidenda. Neque
exempla illa quicquam probant, nam mutatio quæ
est in motu locali intrinsece inhaeret mobili iuxta ve-
ram Philosophiam: nam terminus proprius illius
motus non est locus extrinsecus, sed aliquid intrin-
secum ipsi mobili, vt infra in prædicamento vbi de-
clarabimus. Dum vero aliquis veste induitur, si sin-
gamus id fieri sine mutatione eius locali, nulla est ibi
passio, sicut quando columna affluente aqua vel aë-
re circumdatur, nihil patitur. Solum ergo intercedit
passio inter induendum vestem, quatenus miscetur
ibi mutatio localis. Similiter vincula, si præcise con-
siderentur, quatenus localiter coniunguntur mem-
bris, non efficiunt passionem physicam, quatenus ve-
ro dolore vel alteratione afficiunt, non sunt ipsa for-
ma passionis, sed instrumenta: passio autem quam
efficiunt, inhaeret intrinsece. Nulla ergo passio est for-
ma extrinsece denominans. Præterea situs non ex-
trinsece, sed intrinsece inhaeret: nam sedere, & stare
modi sunt intrinseci.

Quapropter apparentius Diuus Augustinus in li-
bro Prædicamentorum capite octauo, quem imita-
tur Ildorus libro secundo, Origenes capite de Ca-
tegoriis in tres classes distinguit hæc nouem genera
accidentium, quia tria sunt intra substantiam, quan-
titas, qualitas & situs: tria extra, vbi, quando & ha-
bitus: tria partim intra, partim extra, ad aliquid, a-
gere, & pati. Sed de ipso etiam vbi, quæstio magna est
an sit extra, vel intra: & de quando, vt postea vide-
bimus. Contra Augustinum etiam est, quia multæ
qualitates dici possunt, esse partim intra, partim ex-
tra, si ad hoc sufficit habere habitudinem ad extrin-
seca. Et interdum passio nullo modo est extra, si sit
mere immanens. Præterea in priori sufficientia nul-
la ratio redditur, cur mensura quantitatis, & dura-
tionis, prædicamenta constituant, & non mensura in-
tensionis vel perfectionis. Neque etiam apparet cur
sicut locus dicitur habere rationem mensuræ, non
possit vestis illam habere: nam etiam requiritur æ-
qualitas inter vestem & vestitum: imo, vt supra ar-
gumentabar, vestis habet rationem cuiusdam loci,
Denique nulla redditur ratio, cur prædicatum ex-
trinsecum non excludens rationem mensuræ, sit v-
nicum tantum, cum nulla alia videatur inter argu-
endum probabiliter numerasse.

Alia ratio sufficientiæ expenditur.

Aliter deducunt hanc sufficientiam quidam Sco-
tistæ nimirum, accidens aliud esse absolutum, ali-
ud respectuum: absolutum esse quantitatem, vel
qualitatem: respectuum, aliud esse intrinsecus ad-
ueniens, & esse aliquid, aliud extrinsecus ad-
ueniens. Et hoc rursus aut pertinet ad causalitatem,
aut ad mensuram, aut ad ordinem. Si ad causalitatem,
vel actiue, vel passiue, & sic constituitur actio, & pas-
sio. Si ad mensuram, vel quantitatis permanentis, & pas-
sio est vbi, vel successiua, vt est quando. Si ad ordinem,
aut partium, & est situs, aut totius, & est habitus. Sed
in hac sufficientia sunt aliqua difficultates tactæ in
precedente: & præterea miscetur in ea distinctio illa
relationum, intrinsecus, & extrinsecus aduenien-
tium, quæ & à multis censetur falso conficta, & vt mi-
nimū est incertissima, & ideo inepta ad rem certam
expli-

explicandam. Ac denique in omnibus illis subdivi-
sionibus, nulla ratio earum redditur, sed voluntarie
assumuntur, & in eis rationes aliquorum prædica-
mentorum non recte explicantur, vt, v. g. quod ha-
bitus sit ordo totius: nam etiam locus potest dici or-
do totius, & alia quæ in suis locis tractabimus.

XVII. Aliter Ocham in sua logica 1. part. cap. 41. & quod-
lib. 5. quæstio. 22. colligit hanc sufficientiam ex suffi-
cientia interrogationum, quæ de prima substantia
fieri possunt, scilicet quanta sit, qualis, &c. atque
ita numerat nouem interrogationes. Veruntamen
huius numeri nullam rationem reddit in interroga-
tionibus ipsi: atque ita eandem relinquit difficulta-
tem.

Vnde diuisionis sufficientia habeatur.

XVII. Vociferum esse existimo, quod Auicenna. di-
xisset referunt, non posse ratione propria, & à prio-
ri demonstrari, tot esse genera summa & non plura,
nec pauciora. Vnde neque Aristotel. alicubi hoc de-
monstrare conatus est, sed tanquam certum id sem-
per supponit. Potestque in hunc modum declarari,
quia sicut de subiecto scientiæ non potest demonstra-
ri an sit, sed id supponendum est: ita etiam Metaphy-
sica non demonstrat, sed supponit ens, & pari ratio-
ne non demonstrat à priori esse aliqua prima genera
sub ente contenta, nam eadem est vtriusque ratio. Im-
mo qui putant ens non habere conceptum obiecti-
uum, dicunt non aliter supponi ens esse, quam sup-
ponendo hæc summa genera esse. Addo in vniuer-
sum esse probabile, quoties diuiduntur gradus, ge-
nera aut species rerum non posse à priori demonstra-
ri tot esse & non plura, nisi tunc solum quando ad
duo membra contradictorie opposita reuocatur di-
uisio: nam tunc necesse est omnia sub diuiso com-
prehensa in alterutro illorum membrorum conti-
neri. At vero quando diuisio fit per plures differen-
tias, aut modos positiuos, non video quomodo pos-
sit à priori demonstrari tot esse membra diuidentia
& non plura. Sicut in superioribus dicebamus, quam-
uis solum diuidantur à nobis quatuor substantiarum
gradus, non tamen demonstrari non esse plures, sal-
tem possibiles, sed solum ostendi, non esse plures no-
bis notos, & inde ad summum posse conici non esse
plures possibiles. Ita ergo censeo de decem generibus
summis, nimirum eorum sufficientiam non aliter
nobis constare, quam quia ex omnibus affectibus, quos
experimur non innotescunt nobis plura genera en-
tium: hæc autem omnia inueniuntur primo diuersa
in rationibus suis, ita vt in nullo alio genere conue-
niant, quod autem hoc ita sit, non potest melius o-
stendi, quam respondendo difficultatibus propo-
sitis. Hoc autem in præsentis quæstione non potest ex-
acte fieri, quia illæ attingunt omnium prædicamen-
torum materias, & ex eorum perfecta cognitione pē-
dent: & ideo breuiter hic aliqua indicabimus, & in
cæteris expectanda est singulorum prædicamento-
rum tractatio.

Vnde sumatur prima diuersitas inter genera
accidentium.

XVIII. VT ergo de 1. capitis difficultate dicamus, viden-
dum in primis est, quanta distinctio necessaria sit
ad genera summa accidentium multiplicanda, & vn-
de fumenda sit. Quantum enim distinguere debeant
accidentium genera à genere substantiæ, iam supra
tractatum est. Dicunt ergo aliqui ad distinguenda
genera accidentium necessariam esse mutua realē
distinctionem rerum sub illis generibus contenta-
rum: quia & distinguuntur vt entia realia, & summā
habent diuersitatem, cum in nullo conueniant, nec
inter se miscantur, vt Aristot. ait 8. Metaph. cap. vii.
Tom. II. Metaphys.

& 1. Poster. cap. 11. Et ideo videntur requirere distin-
ctionem realem. Sed tamen iuxta hanc sententiam
pauca quidem essent prædicamenta accidentium.
Nam vt ex sequent. constabit sicut duo tantum sunt
prædicamenta à substantia realiter distincta per sese
scilicet quantitas & qualitas, ita etiam eadem tantū
sunt in prædicamentis accidentium realiter, ac per
sese inter se distincta. Dico autem sese, quia ratione
horum prædicamentorum, quæ inter se realiter di-
stinguuntur, possunt alia distinguere realiter vel ab ali-
quo istorum, vel inter se, vt actio v. g. alterationis,
quia ad qualitatem tendit, & cum ea realiter identi-
ficatur, distinguuntur realiter à substantia & quantita-
te, & ab omnibus à quib⁹ qualitas illa realiter distin-
guitur & idem est in omnibus aliis accidentibus. Nam
quod in cæteris omnibus non interueniat per sese illa
realis distinctio, patet quia nec relationes distinguū-
tur à suis fundamentis, nec sex vltima prædicamen-
ta sunt propria entia, sed ad summum modi entium,
vt ex discursu constabit. Quin potius nec qualitas se-
cundum totam latitudinem suam realiter à quanti-
tate distinguuntur, nam figura non est res distincta à
quantitate, sed modus eius, vnde nec per sese à sub-
stantia distinguuntur realiter, sed per quantitatem. De-
niq⁹ supra ostendimus, ad distinguendum in vniuer-
sum genus accidentis à substantia non esse necessariā
realem distinctionem: multo ergo minus necessaria
erit inter accidentia.

Secunda opinio.

SECUNDA sententia, & valde communis, esse vide-
tur, saltem esse necessariam distinctionem moda-
lem inter diuersa genera accidentium, quæ sit vera
distinctio actualis, & ex natura rei, antecedens in re
operationem mentis: ita vt vel vnum genus accide-
tis sit modus alterius, vel ambo sint distincti modi
alicuius tertii. Et hoc saltem videtur convincere fun-
damentum præcedentis sententiæ, quod hæc gene-
ra distinguuntur sub ente, & sunt primo diuersa. Se-
cundo confirmatur amplius, quia quæ distinguuntur
genere sub alterno, vel specie in eodem prædica-
mento accidentis, necesse est, distinguere saltem mo-
daliter: ergo multo magis, quæ prædicamentali ge-
nere distinguuntur. Patet consequentia, quia mul-
to maior est diuersitas & distinctio inter genera præ-
dicamentalia, cum nec differentias aliquas possint
habere communes, quas habere possunt res eiusdem
prædicamenti. Et antecedens patet, quia distinctio
specificæ est vera & essentialis distinctio: ergo si distin-
ter extrema realia, est distinctio essentialium realium,
nam sola distinctio rationis inter ea, quæ sunt realia,
non satis est vt ea dicantur essentialiter diuersa, vt sa-
pientia & iustitia diuina non possunt dici essentiali-
ter distincta. Tertio ad hoc vrget difficultas in prin-
cipio tacta, quia si hæc saltem distinctio non interce-
dit inter genera summa, non potest reddi ratio, cur
decem potius, quam plura vel pauciora distinguan-
tur, quia secundum rationem, vel possunt plures mo-
di distinguere, vel hi possunt ad pauciora capita reuo-
cari. Quarto, quia vt genus aliquod accidentis à ge-
nere substantiæ distinguatur, necessaria est saltē mo-
dalis distinctio inter illa: ergo & ad distinguendum
summa genera accidentium inter se. Patet consequen-
tia, quia tam sunt primo diuersa genera accidentium
inter se quam à substantia.

Hæc vero sententia non potest in vniuersum de-
fendi, nam in primis de relationibus omnibus præ-
dicamentaliibus est mihi probabilissimum non di-
stingui actu à parte rei à suis fundamentis, nec tan-
quam rem, nec tanquam modum ex natura rei di-
stinctum, sed solum ratione seu connotatione alteri-
us extremi. Deinde de actione & passione inter se est
fere communis sententia, non distinguere actualiter ex
natura rei, & tamen constituunt diuersa prædicamē-
ta.

XIX.

XX.

Improbatur.

ta. Propter quod præcipue argumentum recedunt à dicta sententia Sone. 5. Met. q. 13. lauell. q. 16. qui idem ait de relatione & fundamento: conitabitur latius ex dicendis infra de actione & passione. Præterea situs, & ubi, si proportionaliter sumantur pro situ & ubi intrinsecis, vel pro extrinsecis, non possunt inter se ex natura rei distingui. Imo & locus sumptus pro loco extrinseco, non distinguitur ex natura rei à superficie, sed tantum conotatione. Idem etiam est de veste ut habet rationē habitus, & denominat vestitum: nullus enim modus realis per hoc additur vesti supra quantitatem, & figuram, ac situm eius. Idem denique est de quando, siue forma eius sit duratio in comuni siue tempus, quia nec duratio à re quæ durat, nec tempus à motu ex natura rei distinguitur. Quæ omnia nunc sumimus ut probabiliora nobis: in sequentibus autem probanda sunt. Quocirca opinor, si numerus prædicamentorum ultra illa tria, quæ realiter inter se distinguuntur solum esset cõplendus ex aliis modis accidentalibus in re ipsa actualiter distinctis ac primo diuersis tam inter se quam ab illis tribus prædicamentis, solum posse illis tribus addi alia duo, scilicet dependentiam seu actionem, & ubi, vel ad summum tria, si fortasse aliquæ relationes dicunt proprios modos ex natura rei distinctos, de quo postea.

Tertia sententia, eiusque approbatio.

XXI

Est ergo tertia opinio, quæ ad prædicamentorum distinctionem sufficere censet distinctionem ex modo concipiendi nostro fundatam in re, quæ à quibusdam vocatur distinctio rationis ratio cinatæ: ab aliis appellatur distinctio formalis. Ita sentiunt Sone, & lauell. & Iacius Capreol. in 1. dist. 8. q. 2. ad 18. & 19. Ocham in 1. dist. 24. qu. 2. ad 1. pro prima opinione, & dist. 3. q. 3. ubi ait de relationibus, & in 2. quæst. 2. & quodl. 5. quæst. 22. Henric. in Summa, art. 32. quæst. 5. Et hoc ipsum sentiunt qui dicunt, prædicamenta distingui penes diuersos modos prædicandi de prima substantia, quæ est fundamentum prædicamentorum omnium. Quomodo loquitur D. Tho. 5. Met. lect. 9. & 11. Metaph. lect. 9. in fine, & Alex. Alenf. 5. Metaphys. text. 14. ubi etiam Commentator id significat. Quia vero modus prædicandi consequitur modum essendi, ut D. Thom. priori loco supra citato dicit, ideo in idem redit dicere prædicamenta distingui penes diuersos modos essendi, ut loquitur D. Thomas quæstione prima de veritate articulo 1. & nonnulli alii ex prædictis authoribus: dummodo intelligamus illos diuersos modos essendi, non oportere esse actu distinctos à parte rei, sed habere sufficiens fundamentum ratione cuius possint ita ratione distingui, ut ex eis consurgant modi prædicandi primo diuersi secundum rationem concipiendi, & abstrahendi diuersa genera.

XXII.

Hæc autem sententia sic exposita sufficienter probatur ex dictis contra alias, nam si prædicamenta accidentium non distinguuntur inter se realiter, nec ex natura rei aut modaliter, non possunt nisi ratione distingui, quia non superest aliud distinctionis modus, cum tamen necesse sit distinctionem aliquam inter prædicamenta interuenire. Rursus cum in distinctione rationis sit latitudo: videtur necessarium ut hæc distinctio inter prædicamenta sit maxima, nam in primis non potest esse solius rationis ratio cinantis quia hæc non habet fundamentum in re, sed lingitur aut cõfurgit solum ex comparatione intellectus: unde potest in infinitum multiplicari; debet ergo esse talis distinctio rationis, quæ in re habeat fundamentum. Et quia prædicamentorum genera ut à nobis cõcipiuntur & abstrahuntur, sunt primo diuersa; ideo necesse est tale esse fundamentum huius distinctionis, ut ex eo consurgunt habitudines vel modi denominandi primam substantiam, qui non possint ad vnum genericum conceptum reduci. Quapropter licet

inter ipsas formas seu quasi formas diuersorum prædicamentorum, non semper sit distinctio actualis in re, semper tamen earum distinctio secundum rationem sumitur ex comparatione, vel habitudine ad res in re ipsa distinctas, ut inter actionem, & passionem ex comparatione ad principium agendi, vel patienti, & sic de aliis. Quæ omnia ex discursu prædicamentorum omnium latius constabunt.

Soluuntur fundamenta aliarum opinionum.

Nec obstat motiua aliarum opinionum proxime posita. Ad primum enim respondetur, ad distinguenda varia genera sub ente, necessarium esse ut omnia illa realia sint, non tamen ut actualiter sint in re distincta, quia distinctio aliquorum generum esse potest secundum rationem. Et cum eadem proportionem sumendum est, cum dicuntur primo diuersa, nimirum in eo genere diuersitatis, aut distinctionis quod participant: nam secundum illud non reducuntur ad vnum commune genus.

Ad secundum negatur in primis antecedens, nam iuxta multorum opinionem in prædicamento qualitatis eadem forma caloris, ut est terminus motus, est in specie passibilis qualitas, & ut est principium agendi, est in specie potentia. Et eadem superficies ut afficit intrinsece corpus continens, est in specie superficie, ut vero aliud continet, est in specie loci sub eodem genere quantitatis. Et (quod certius est) relatio similitudinis & dissimilitudinis sunt specie diuersæ, quamuis in re non distinguantur in eodem fundamento. Nec refert quod distinctio specifica dicatur essentialis, nam hoc ipsum est cum proportionem intelligendum, scilicet de distinctione reali, aut de prædicamentali, seu conceptibili. Nec est simile de attributis diuinis, nam illa etiam si distinguantur ratione propter infinitatem, quam habent in genere entis, se mutuo essentialiter includunt: unde in latitudine distinctionis rationis minus distinguuntur, quam genera vel species diuersæ.

Ad tertium respondetur, hic potius facilius expediri primam difficultatem in principio sectionis tactam: nam ad totam illam vno verbo respondetur reducta inductione ibi facta probari non esse necessariam distinctionem ex natura rei inter omnia prædicamenta. Quomodo autem sint in particulari singula genera accidentium inter se distinguenda, non possumus hoc loco dicere, nisi prius vniuersusque rationem exacte declaremus, & ideo de illa difficultate plura nunc dicere non possumus.

Ad quartum iam supra responsum est, cum de distinctione substantia, & accidentis ageremus: vel maiorem distinctionem requiri inter substantiam & accidens, quam inter genera accidentium inter se, vel certe, quamuis accidens physicum distinguatur ex natura rei à substantia, accidens vero metaphysicum seu prædicamentale non semper ita distinguitur in re, sed interdum conceptione nostra, & connotatione alicuius extrinseci.

Possunt dari aliquod genus commune multis prædicamentis accidentium.

In confirmatione primæ difficultatis in principio posite petebatur alia difficultas, nimirum an hæc genera accidentium ita distinguantur, ut neque omnia neque aliqua eorum possint habere aliquod vnum commune genus. Aliqui enim moderni non existimant inconueniens dari aliquod genus commune, vel omnibus illis membris, vel aliquibus eorum: id enim argumenta superius facta videntur conuincere. Et non obstat conuenientia in aliquo genere, quominus diuisio illa nouem generum, & totidem prædicamentorum accidentium conuenienter sit tradita, & fue-

& fuerit necessaria: quia illa diuisio data est, vt res omnes ad certas classes artificiose redigantur, quibus facilius vt possemus, ad rerum naturas cognoscendas, & vt facile posset rei essentia ab accidentibus distingui. Ad hoc autem non satis fuisset distinctio per duo vel tria membra, etiam illa esset possibilis: & ideo oportuit in accidentibus ea genera distinguere, quæ dicunt diuersas habitudines ad substantiam, nihil curando de conuenientia confusa in superiori aliquo genere. Accedit: quod apud Arist. nunquam expresse legimus diuersa prædicamenta non posse in vno genere conuenire. Nam in loco superius citato ex 8. Met. text. vi. non id dicit aperte, sed solum ait, ens non poni in definitionibus primorum generum, & consequenter non esse genus, non tamen dicit nullum aliud posse esse commune genus. In lib. autem 10. cap. 5. dicit quidem, quæ differunt prædicationis figura, genere differre, tamen idem dicit de corruptibili & incorruptibili, & tamen non propterea excluditur commune genus logicum. Quin potius ex eo loco sumi potest, genera prædicamentorum non necessario esse primo diuersa, nam ibi discrimen constituit differentia & diuersa, nam diuersa non aliquo, sed seipsis differunt, quia in nullo conueniunt: differens vero (ait) aliquo differens est: quare necesse est aliquid idem esse quo differunt: hoc vero idem aut genus, aut species est, omne namque differens, aut genere aut specie differt. Vbi ea quæ differunt genere, non collocat inter ea quæ sunt diuersa, sed inter ea, quæ sunt proprie differentia. Et subdit exempla eorum, quæ hoc modo genere differunt, dicens. *Genere quidem, quorum non est communis materia, neque mutua generatio, vt puta quorum alia prædicationis figura est: ergo quæ prædicamento differunt, genere differunt, non vt primo diuersa.*

Nihilominus dicendum est cum communi sententia hæc omnia membra sub ente vel accidente distinguuntur vt genera primo diuersa, id est, sub nullo superiori genere contenta, neq. omnia, neque illorum aliqua. Hæc est sententia Aristot. citatis locis, & præsertim 1. Poster. c. 11. & ideo quasi per antonomasiam vocare solet prædicamenta genera: vnde in c. 9. Prædicam. ita concludit. *De generibus ergo propositis ea quæ sunt dicta, sufficiunt.* Et Porphy. in c. de Specie ait, in singulis prædicamentis esse & species, quæ collocantur sub genere, & sub se non continet nisi indiuidua, & genera, quæ sub se continent species, & sub genere continentur, & genus aliquod, quod tantum est genus & non species. Et Damasc. in sua dialectica c. 36. cum decem prædicamenta distinxisset, ait: *Sciendum est autem vnumquodque horum generum summum genus esse.* Et rursum: *Horum porro decem prædicamentorum, hoc est summorum generum, vnum duntaxat substantia est, reliqua nouem accidentia.* Et hæc est sententia communis omnium Philosophorum, qui propterea docent suprema genera singulorum prædicamentorum non constare genere & differentia, nec esse proprie definibilia, sed esse conceptus simplices.

Ex dictis etiam superiori sect. constat, nullam posse reddi sufficientem rationem illius diuisionis, nisi omnia membra eius sint summa genera. Atq. eadem ratio est de numero decem prædicamentorum, nam prædicamentum nihil aliud est, quam debita dispositio & coordinatio essentialium prædicatorum, ex quibus ea quæ in quid prædicantur de indiuiduo supra illud in recta linea collocantur ab inferioribus ad superiora ascendendo: hæc autem linea sicut ab infimo, id est, ab indiuiduo incipit, ita non terminatur nisi ad aliquod genus summum, alias nulla sufficiens ratio reddi potest, cur in vno genere potius quam in alio terminetur. Nec etiam poterit reddi ratio, cur substantia non constituat duo vel tria prædicamenta nempe corporis & spiritus, vel corporis corruptibilis & incorruptibilis, & spiritus, vel saltem substantia corruptibilis & incorruptibilis, quas Arist. vocat

genere diuersas. Et è conuerso nulla erit ratio cur actio & passio ad idem prædicamentum non pertineant, & sic de aliis. Ratio denique à priori esse debet, quia modus contractionis vel determinationis entis aut accidentis ad hæc suprema capita prædicamentorum non est per veram compositionem per differentiam, quæ possit esse extra rationem generis, quam rationem tetigit Arist. in 2. Metaph. & eam in superioribus declarauimus, quoad diuisionem entis in substantiam & accedens. Quoad præsentem vero diuisionem accedens in nouem genera declarabitur sect. seq. & ideo de hac prima parte illius confirmationis, nihil hic amplius dicemus.

Ad aliam vero partem eiusdem confirmationis, negandum est genera diuersorum prædicamentorum conuenire in aliqua differentia essentiali & proprie contractiuæ generis. Nam licet dentur aliqui conceptus communes multis prædicamentis, qui per modum differentiarum de eis prædicantur, vt sunt illi, qui in eo argumento numerantur, tamen vel sunt tantum conceptus negatiui, vel non sunt vniuersales, sed analogi, vel certæ non sunt differentia contrahentes aliquod genus commune extra cuius rationem sint, sed modi simplices determinantes rationem aliquam transcendentalem, quam intrinsece includit, vt verbi gratia, illa duo membra *corporeum & incorporeum*, valde æquiuoca & analogica sunt, nam & possunt diuidere ens ad substantiam, & accedens, & solum secundo modo possunt habere rationem differentiarum, respectu substantia completæ, quæ non includit in suo præciso conceptu: non vero respectu entis vel accidentis, quæ necessario, includunt in suis conceptibus quantumuis præcis. De differentia vero absoluti & respectiui dicendum rationem absoluti in negatione consistere, & ideo constituere differentiam essentialem communem multis prædicamentis. Quod si infites, quia illa negatio habet aliquod fundamentum posituum, quod per illam circumscribitur, responderetur, habere quidem aliquod fundamentum, non tamen vnum & idem, quod commune sit omnibus accidentibus absolutis: sæpe enim cognitio est communis, quamuis fundamentum eius diuersum sit. Carent etenim prodigalitas, & auaritia honestate libertatis, ex diuerso tamen fundamento. Sic igitur omnia accidentia absoluta conueniunt in cæcitate respectus: illa vero negatio vniuersalis conuenit ex proprio modo afficiendi per se primo diuerso à quolibet alio. Vnde illa negatio etiam substantiis suo modo conuenit. Respectuum autem, si secundum propriam rationem sumatur, vnum genus constituit: si autem sumatur late, non potest constituere genus: quia est transcendente quid inuentum in omnibus generibus, vt in superioribus tactum est, & in sequentibus latius declarabitur. Et per hæc etiam patet ad alia exempla.

Locus Arist. ex lib. 10. Metaph. exponitur.

Antea vero, quam respondeamus ad secundum caput difficultatis in principio positum, explicandus est locus Aristot. ex 10. Met. cap. 5. quo videbatur probari posse dari genus commune rebus diuersorum prædicamentorum. Qui sane est difficilis, quamuis nullus interpretum consecutionem illius contextus declarauerit, præter vnum. Alex. Alenf. qui quandam æquiuocationem in verbis illius textus admittit. Nam cum Aristot. ait in aliquo esse idem, ea quæ differunt sumit differre, proprie, cum autem addit: *Hoc vero idem aut genus, aut species est* ait Alenf. subintelligendum esse, hoc idem, in quo conueniunt differentia, & differunt diuersa, genus aut specie esse. Vnde cum subdit Aristot. *Omne namque differens differt aut genere, aut specie.* ait Alenf. differens accipiendum esse pro diuerso, quatenus commune est ad differens proprie & primo diuersum. Quæ expolitio, si solum consideremus intentionem Arist. in eo textu, videtur sane incredibilis, nam

XXX.
Genera diuersorum prædicamentorum in nulla differentia essentiali conueniunt.

XXX.

XXXI.

cum ibi de sola fere vocabulorum differentia tractet & propriam significationem, in qua differens è diuerso distinguitur assignet, ineptissimum videri posset, vt ea vocis æquiuocatione vteretur. Nihilominus tamen videtur expositio necessaria, considerata consecutione textus: nam si genere differentia vocasset Arist. ea quæ sub genere conuenientiam habent, non dixisset ea differre genere, quæ non habent communem materiam: nam hæc differentia generica potius consistit in carentia communis generis physici: vnde statim potius subdit, ea differre specie, quæ genere conueniunt: ergo intelligit genere differre, quæ genere non conueniunt. Et duos modos infinuat, scilicet, differre di genere physico, vt in iis quæ in materia non conueniunt, & genere logico, vt in iis, quæ prædicamento distant. Ergo cum Aristot. sumit *differens*, vt illud distinguat in differens genere, & differens specie, sumit differens prout commune est ad diuersum & proprie differens, nam d. differre genere non est proprie differre, sed esse diuersum, quia illud in quo sunt idem, quæ proprie differunt, tantum est aut genus aut species (vt ibidem ait Aristot.) illa autem, quæ genere differunt, non sunt idem nec specie, neque genere. Vt enim ipsa verba præ se ferunt, *differre genere*, non significat differre sub genere, sed differre, id est, non conuenire in genere, sicut differre specie non est differre sub specie, alias individua differrent specie quia sub specie individualiter differunt. Iuxta hanc ergo interpretationem ille locus Aristot. potius confirmat communem sententiam.

*Non esse plura genera accidentium
quam nouem.*

XXXII. **S**uperest, respondeamus ad argumenta secundo loco posita, quibus probari videbatur, augendum esse numerum prædicamentorum accidentium. Et in primo quidem argumento petitur de his denominationibus, *visum, amatum, & similibus*, ad quod prædicamentum pertineant, & in vniuersum petitur in illis argumentis, si extrinseca denominatio, vel forma à qua sumatur, interdum constituit directe aliquod prædicamentum, cur non semper constituat quoties denominatio, ab aliquo reali sumitur, & quo modo omnes huiusmodi denominationes sub his nouem prædicamentis contineantur, vel si non possunt hæc denominationes prædicamentum & genus accidentis proprie constituere, quænam ratio differentie adhibenda sit, vel quæ regula obseruanda ad huiusmodi extrinseca prædicamenta accidentium constituenda. Et quidem multa ex argumētis ibi propositis conuincere videntur non omnes has denominationes sumi ab aliquib. accidentibus seu formis, quæ directe in aliquo prædicamento accidentis collocentur, quatenus sic denominant: Ratio autem vel generalis regula fortasse non potest vna in omnib. tradi, sed ex diuersis capitibus id prouenire potest.

*Ad primam difficultatem de actibus extrinsece
denominantibus.*

XXXIII. **V**T autem hoc aliquo modo declaremus, aduertendum est, prædicamentum illud, quod per extrinsecam denominationem constituitur, tres potissimum requirere condiciones ex parte rei denominantis. Prima, vt licet non sit forma inherens habeat tamen aliqualem modum formæ, id est, perfectientis vel actuantis id quod denominat: nam communis ratio accidentis includit, quod sit aliqualis forma eius cui accidit. Secunda, vt illa denominatio per se sit distincta à cæteris generibus prædicamentorum, ita vt in nullo eorum intrinsece includatur, quia prædicamenta debent esse impermixta & primo diuersa. Tertia quod talis denominatio non sit quasi composita vel aggregata ex formis plurium prædicamen-

torum, quia in prædicamentis solum constituitur entia, quatenus aliquo modo sunt per se vna & incompleta. Forma ergo extrinsece denominans, si has omnes condiciones habuerit, constituitur per se & directe in aliquo ex dictis nouem generibus, quandoque autem denominatio extrinseca, quamuis sit aliquo modo realis, non pertinet directe ad aliquod ex nouem generibus, semper est ex defectu alicuius ex dictis conditionibus.

Actus ergo immanentes, quatenus obiecta denominant cognita aut amata, non constituunt peculiare genus prædicamentale, imo nec peculiarem rationem aut speciem alicuius prædicamenti, quia vt postea declarabimus, in ipsa entitate actus immanentis tres rationes possunt considerari, scilicet: actionis, quatenus actiue fluunt à potētis, quomodo spectat ad prædicamentum actionis, & passionis, quatenus intrinsece aliquo modo mutant ipsas potētias, & qualitates, quatenus sunt formæ quadam informantem ipsas potētias. Et sub hac ratione transit denominatio horum actuum aliquo modo ad obiecta, ideoque non constituunt sub ea ratione peculiare genus, vel speciem accidentis. Primo quidem, quia illa ratio denominandi, prouenit à tali qualitate ex vi effectus formalis, quem tribuitur potētis, nam per eam fertur potentia in obiectum, & inde sumitur denominatio obiecti. Et ita intrinsece includitur in ipsa ratione talis qualitatatis. Vnde fit etiam, vt non denominet obiectum tanquam forma, vel perfectio eius, sed solum vt terminum, ad quem tendit. Et licet in modo denominandi significetur per modum passionis, tamen veram rationem passionis non participat. Et ideo in hoc non est simile de actione & passionem reali, nam passio est vera affectio subiecti. Actio vero quamuis non sit affectio potētis agentis vt sic, est tamen veluti exercitium eius, & ideo comparatur ad illum per modum actus, & ita etiam dicitur habitudinem, omnino condistinctam, secundum rationem conceptam, ab habitudine passionis.

*Ad secundam difficultatem de loco, veste,
& similibus.*

XXXIV. **H**inc facile respondetur ad secundum in quo comparatur locus, vt denominans locantem & locatum, & vestis vt denominans vestientem formaliter, & vestitum cum actione & passione. Negatur enim similitudo rationis, quia forma vt informans, & vt denominans informatum, non dicit duas rationes diuersas, sed vnā & eandem diuersimode significatam: locus autem & vestis se habent vt formæ, & ita superficiem locare non est efficere, sed informare, ideoque ipsa vt locans, & vt denominans aliud locatū, non constituit duas rationes prædicamentales. Et similiter habitus, qui est formaliter vestiens & denominat vestitum, vna & eadē forma extrinseca est, cuius informatum illa duo intrinsece includit: sicut etiam albedo potest dici dealbens, & subiectum dicitur dealbatum.

Ad tertiam & quartam difficultatem de denominationibus artificialibus & moralibus.

XXXV. **A**d tertium respondetur, denominationes artificiales, si sint simplices, & aliquo modo per se ad dicta genera pertinere, & huiusmodi est illa denominatio deaurati, quæ pertinet ad prædicamentum habitus, & idem est de similibus: si vero sint denominationes sumptæ ex aggregatione rerum plurium generum, sic non oportere, vt sub vno prædicamento contineantur, sed satis esse, quod secundum partes ad illa reuocentur: Et huiusmodi esse existimo denominationem exercitus, populi, Reipublicæ, & similes. Per quod patet etiam solutio ad quartum: nam

Quas conditiones requirit formæ extrinsecæ denominationis in prædicamento collocari.

nam alie denominationes morales, quæ in eo tan-
guntur, sumptæ sunt ex actibus immanentibus pro-
ut terminantur ad obiecta, de quibus iam dictum est.
Especialiter rationis, quia non requirunt existentiam
realem rei denominatis, sed ab ea, quæ præcessit, de-
sumuntur.

*Ad quintam difficultatem de motu & aliis
causalitatibus.*

Ad quintum de motu, prout comparatur ad a-
ctionem & passionem, varii sunt respondendi
modi, de quibus infra latius in prædicamento passio-
nis. Nunc breuiter sentio motum generatim sum-
ptum, ut dicitur de omni mutatione, idem esse cum
passione: nam motus est actus mobilis, & passio pa-
tientis, & sicut motus afficit mobile in ordine ad ter-
minum, ita etiam passio. Quod si præcise conside-
retur motus, ut est via ad terminum, & illum fieri de-
nominat, non constituit speciale rationem prædi-
camentalem, vel quia solum dicit ipsummet termi-
num in esse imperfecto, & ita reducitur ad prædi-
camentum eius, vel certe propter duas rationes supra
tactas in actibus immanentibus, scilicet, quia illa de-
nominatio & est intime inclusa in formalitate pas-
sionis & actionis, & quia non comparatur ad termi-
num per modum formæ efficientis subiectum, sed
solum per modum viæ aut habitudinis tendentis ad
terminum: sic enim (ut est probabiliter) generatio, ut
fit in materia prima, habet rationem passionis acci-
dentis illi, tamē ut denominat terminum genitum
non constituit specialem rationem prædicamentalem,
nec se habet ut accidens eius.

Quod vero in eodem argumento tangitur de cau-
salitatibus aliarum causarum, sic expediendum est.
Causalitas finalis in re nullum dicit modum distin-
ctum à causalitate agēis, solum dicit intentionalem
habitudinem causalitatis ipsius agēis ad finem: pro-
pter quod illa causalitas intentionalis potius quam
realis dici solet & motio metaphorica, & ideo neces-
se non fuit peculiare prædicamentum propter hanc
causalitatem constituere. Causalitas autem formæ
non est aliud, quam eius informatio, quæ intrinsece
pertinet ad esse illius rei, quæ per formam constitui-
tur: ideoque non magis informatio, quam forma, con-
stituit speciale prædicamentum. Vnaqueque ergo in-
formatio ad prædicamentum, genus, & speciem suæ
formæ reducitur. Sicut enim informatio formæ sub-
stantialis, quia intrinsece pertinet ad constitutionē
substantiæ, non est accidens, sed aliquid ad prædi-
camentum substantiæ pertinens, ita proportionaliter
dicendum est de informatione quantitatis, qualita-
tis, &c. Atque hinc etiam fit, ut abstracta & concreta ac-
cidentium ad eadem prædicamenta proportionaliter
pertineant, quia, ut supra dicebamus, coneretur ac-
cidentis, prout formaliter pertinet ad genus, vel
prædicamentum accidentis, solum addit actuale
inhibitionem seu informationem subiecti. Causalitas
autem materiæ, quatenus ex ea constat compositum,
eadem ratione non constituit speciale genus entis qua
causalitas formæ, quia etiam est causalitas intrinseca
pertinens ad constitutionem alicuius entis, præfer-
tim causalitas materiæ primæ respectu compositi,
quod est per se vnum. Unde probabile est talem cau-
salitatem materiæ in re non esse modum distinctum
à causalitate formæ, ut supra dictum est. Quatenus
vero materia est causa generationis rei, sic dicendum
est passionem ut passio est, pertinere ad causalitatem
materiam, quia est effectio subiecti, ut passum est,
qui respectus ad causalitatem materiam pertinet,
saltem in ordine ad effectum in fieri, ut in superiori-
bus declaravi. Hic autem posterior effectus non ha-
bet locum in forma, quia forma ut forma, non est
causa generationis, sed potius effectus.

Dices, si ratio causæ vel omnis, vel aliqua consti-
tuit speciale prædicamentum accidentis, cur non et-
iam ratio effectus ut sic? hæc enim proportionaliter
respondere debent rationi causæ ut causa est: respon-
deo rationem esse in promptu ex dictis. Si enim in
effectu consideretur res facta, sic in prædicamento
ponitur, vel potius in omnibus prædicamentis, nam
in illis non constituuntur nisi res creatæ, quæ omnes
sunt effectus quidam: quamquam ad constitutionem
prædicamenti, vel ad diuisionem, de qua nunc agi-
mus, non referat, quod res sint actu effectæ seu cau-
satæ, vel quod causari possint: nam utroque modo res
sunt eiusdem naturæ & essentia, quia in præfenti
consideratur. Quo sensu verum est, rem in actu & in
potentia eiusdem esse generis & prædicamenti. Si ve-
ro in effectu consideretur relatio prædicamentalis,
sic in aliquo prædicamento collocatur simul cum re-
latione causæ. Si denique loquamur de effectu quoad
puram & formalem denominationem effectus, sic
eadem ratione, non constituit speciale prædicamen-
tum distinctum à reliquis, quia supra dicebamus mo-
tum, quatenus est via ad terminum, non constituere
speciale prædicamentum: quia esse effectum idem
est, quod esse terminum motus vel productionis. Un-
de in omnibus effectibus talis respectus vel denomi-
natio includitur intrinsece, vel in actione, siue actiue
sumatur, quia omnis actio aliquid agit: vel in prædi-
camento passionis si passiue sumatur, nam per omne
passionem aliquid fit. Vnam excipio creationē pas-
sivam, quæ prout est fieri sui termini, non est vera
passio. Illa vero sub ea consideratione non haberet ra-
tionem accidentis: quia cum terminum non suppo-
nas, sed potius ad illum constituendum tendat, non
potest illum respicere ut subiectum, neque acciden-
taliter illum efficere: quæ ratio communis est etiam
cuiuslibet passioni seu mutationi quatenus ad termi-
num tendit, & illum fieri seu factum esse denomi-
nat. Et ideo sub ea ratione vel reducitur ad prædi-
camentum sui termini, vel certe in ratione actionis aut
passionis includitur.

*Ad sextam difficultatem de quibusdam acci-
dentibus angelorum.*

In sexta difficultate petitur ut explicemus, an rerū
immaterialium accidentia sub his generibus col-
locentur. Et quia in cæteris res est clarior, specialiter
id inquiritur de vbi, & de durationibus angelorum.
Quæ res explicanda est ex professo inter disputan-
dum de generibus vbi, & quando. Et ideo breuiter
dicitur, prout hæc sunt accidentia angelorum, sub
his generibus comprehendere, etiam si diuerso modo
in eis sint, quam in rebus corporalibus. Nam sicut
substantiæ angelicæ diuersum habent essendi mo-
dum quam corporeæ, & nihilominus ad idem præ-
dicamentum pertinet, & ita accidentia harum sub-
stantiarum cum proportionem sumpta possunt habe-
re vniuocam conuenientiam in propriis generibus,
ratione cuius ad eadem prædicamenta pertineant, ut
in singulis videbimus.

*Ad septimam difficultatem de proprietatibus
prædicamentorum.*

In septima difficultate queritur de proprietatibus
quas Aristoteles tribuit singulis prædicamentis ac-
cidentium, an illæ etiam propria genera acciden-
tium constituent. Ad quod dicendum est breuiter,
ex illis proprietatibus quasdam esse, quæ consistunt
in relatione actuali, vel aptitudinali, quæ ad præ-
dicamentum ad aliquid vel directe pertinent, vel
reducuntur ratione aptitudinis, seu connotationis,
ut esse æquale, vel inæquale, &c. alie addunt so-
lam negationem, ut non habere contrarium, alie
connotant solum aliquid extrinsecum, ut habere
contra-

contrarium, alia explicat intrinsecum modum propriæ entitatis, vt habere intentionem. Et hæc omnes proprietates non addunt nouum aliquod genus, vt ex ipsa declaratione satis constat. Quando vero proprietates alicuius accidentis, est positua, & dicit proprium ac specialem modum afficiendi subiectum ad proprium genus accidentis, semper tamen spectabit ad aliquod ex nouem generibus supra numeratis: sic enim figura potest dici proprietates quantitatis & habitus potentie, & tamen ad genus qualitatis pertinent. De ratione autem mensuræ, quæ ibi specialiter tangitur, existimo non pertinere ad essentiam alicuius accidentis, imo neque esse realem proprietatem intrinsecam alicuius prædicamenti, sed solum esse denominationem quandam in ordine ad actus rationis, de quare dicemus late tractando de quantitate.

Ad vltimam difficultatem de post prædicamentis.

XLII.

In vltima difficultate petitur cur Aristoteles quasdam res, vel denominationes in post prædicamentis posuerit, si diuisione accidentis per nouem genera est sufficiens. Patet autem facile responsio ex dictis: nam de motu iam dictum est, alia vero denominationes non sumuntur ex formis afficientibus, sed ex coexistentia, vel ex connotatione alterius extrinseci vt esse simul, aut prius, aut habere oppositum, & in vniuersum, habere, vt sic, non dicit rationem formæ, nam etiam subiectum habet accidentia & totum partes, & res etiam omnino extrinseca haberi dicitur. In his ergo denominationibus nulla interuenit propria ratio accidentis, nisi fortasse quatenus aliqua relatio in eis interuenire potest. Et ideo Arist. vt omnes loquendi aut denominandi formulas, quæ ad doctrinam tradendam conferre possunt, explicaret, illas in post prædicamentis declarauit.

SECTIO III.

Virum prædicta diuiso sit vniuoca vel analogia.

I.
Vtrumque
ratio dubi-
tandi.

Atio difficultatis est, quia nullus modus analogie hic interuenire posse videtur, nam accidens non dicitur de ceteris accidentibus per attributionem ad aliquod vnum sub accidente contentum, vt per se notum est. Quod autem omnia sint entia vel accidentia per habitudinem ad substantiam, non sufficit ad analogiam inter ipsa, quia illud, ad quod omnia respiciunt, non continetur sub conceptu accidentis. Sicut substantie creatæ etiam sunt substantie per attributionem aliquam ad increatam & nihilominus sunt vniuoce substantie. Neque etiam hic interuenire potest analogia proportionalitatis, quia accidentia non sunt extrinsece aut Metaphorice accidentia, sed proprie & intrinsece proportionalitas autem non constituit analogiam, nisi vbi interuenit Metaphora vel improprietas in aliquo extremorum, vt supra dictum est. Nam genus etiam dicitur de speciebus secundum proportionalitatem, quæ veritatem ac proprietatem rei non excludit. In contrarium vero est, quia si accidens esset vniuocum, esset genus, & consequenter non essent nouem genera accidentium summa.

Prima sententia. Accidens esse analogum.

II.

In hac re fere omnes, qui sentiunt ens esse analogum ad substantiam & accidens, sentiunt etiam accidens esse analogum ad nouem genera. Ita tenet Cæcilianus de ente & effi. cap. 7. quæ. 15. ad 4. In quo infe-

rebatur accidens fore genus, si esse inesset essentiali & commune omnibus accidentibus. Idem tenet Soncin. 4. Metaph. qu. 1. vbi ad 1. ait, genera prædicamentorum esse primo diuersa, quia in nulla ratione vniuoca conueniunt, & lib. 12. qu. 47. ad 1. etiam ait, primo diuersis nihil esse commune vniuocum. Quod item insinuat Alex. Alenf. 5. Metaphys. tex. 33. in fine, vbi etiam fauet Philosophus: negat enim ea, quæ differunt prædicamenti figura, posse resolui in vnum. Sed potest intelligi de vno genere. At obstat huic responsioni, & consequenter fauet huic sententie Diuus Tho. 1. cont. Gent. capite 32. ratione 3. vbi probat nihil prædicari de Deo & creaturis vniuoce, quia nihil prædicatur de eis vt genus vel species, & c. quæ ratio applicari potest ad accidens: vel ergo fatendum est esse genus, vel negandum esse vniuocum. Atque eodem modo fauet Porphyrius, tum enumerando quinque prædicabilia, præter quæ non agnoscit aliquod aliud prædicatum commune & vniuocum, alioqui aliud esset quoddam vniuersale, distinctum à reliquis: tum etiam quia in cap. de specie, non alia ratione censet ens non esse genus, nisi quia non est vniuocum. Præterea Arist. 1. Poster. c. 11. docet propositionem illam, in qua vnum summum genus de alio negatur, esse immediatam: quia nullum est prædicatum superius alicui eorum per quod demonstratur. Non explicant autem dicti auctores qualis sit hæc analogia, neque in quo fundetur, aut de quo genere accidentium primo dicatur accidens.

Secunda sententia, accidens esse vniuocum.

Propter quod alii etiam ex D. Thomæ discipulis sentiunt, accidens esse prædicatum vniuocum ad nouem genera. Ita tenet Soto in cap. 4. Antepædicam. quæst. 2. ad 1. idemque supponit lauellus 7. Metaph. quæst. 1. ad 3. Anton. And. obicit, si inherencia est communis & essentialis quantitati & qualitati, fore vt accidens sit genus: respondet enim, vt aliquid sit genus, non sufficere esse commune iis, de quibus dicitur, & prædicari in quid vniuoce, nisi etiam dicat determinatam naturam, & ideo non esse genus. Supponit ergo habere alias condiciones, scilicet prædicari in quid & vniuoce. Atque hinc colligitur propria ratio huius sententie, scilicet, quia accidens vt sic est commune, non tantum secundum nomen, sed etiam secundum rationem, & illa ratio immediate participatur de omnibus iis generibus, quibus est communis, sine vilo ordine eorum inter se: ergo habet omnia ad vniuocationem acquisita. Consequenter patet ex omnibus dictis supra de analogia entis, antecedens vero patet quoad singulares partes, quia accidens in communi definitur esse ens in alio sensu declarato sectione 1. quæ ratio communis est omnibus dictis generibus, & neque vlli conuenit per respectum ad aliud. Nam cum Aristotel. dixit, accidens esse entis ens, nomine entis intellexit ens simpliciter, quod est substantia, vt omnes intelligunt, & constat etiam ex 7. Metaphys. vbi hac ratione dicitur substantia prior definitione accidentis: nunquam autem dixit vnum accidens esse prius definitione quam aliud: participant ergo omnia accidentia illam rationem sine vilo ordine inter se: nihil ergo illi deest ad veram vniuocationem. Et confirmatur, quia analogata secundaria definiuntur per ordinem ad primum analogatum: sed genera accidentium, nec sub ratione communi accidentis, nec vt talia accidentia sunt, definiuntur per respectum ad aliquod ex dictis generibus accidentium: ergo.

Vtrumque sententie difficultas aperitur.

Quamquam autem hi auctores admittant accidens esse vniuocum, non tamen admittunt esse genus.

nus. Reddit autem rationem Soto, quia accidens non predicatur in quid: quia non significat (inquit) formaliter quidditates accidentium, sed esse eorum in substantia. Falsum tamen assumit in hac ratione, quia accidens non dicitur inesse, sed aptitudine, quod est de quidditate accidentis, ut supra vidimus. Item, quia omnia accidentia conueniunt in aliqua ratione non tantum accidentali & intrinseca, sed etiam essentiali, quia vno conceptu abstrahi, & vna voce significari potest, hac autem ratio significatur nomine accidentis, & non per modum formae, ut predicetur in quale: ergo tam est predicatio in quid hac, *Qualitas est accidens*, sicut hac, *Corpus est substantia*.

Aliam ergo rationem insinuat Iauellius, & magis declarat Soto, scilicet, accidens non esse genus, quia non habet differentias extra sui rationem, nam omnis modus, quo potest accidens determinari ad quantitatem, qualitatem, & similia est etiam accidens, est autem de ratione generis, ut sit extra rationem differentiarum, id est, ut secundum precisos conceptus in eis non includatur, nec per se de illis dicatur, ut constat ex doctrina Aristotelis 3. Metaphysic. text. 10. Quae ratio est consentanea doctrinae Scoti in 1. dist. 3. quaest. 2. & dist. 2. quaest. 2. ubi iuxta doctrinam Aristotelis ait, ens non esse genus, non quia non sit vniuocum, sed quia praedicatur in quid de aliqua differentia.

Hanc vero rationem in simili impugnat Ferrariensis. cont. Gent. capit. 32. dicens, recte quidem consequi, si praedicatum sit ita commune, ut non habeat differentias extra sui rationem, non esse genus, ut Aristoteles plane docet: tamen proximum huius rei causam esse, quia tale praedicatum non potest esse vniuocum: nam si esset vniuocum habere differentias de quarum intellectu non esset. Quia esse extra conceptum differentiarum non est de prima & essentiali ratione generis, nam illa solum est negatio quadam: ratio autem generis positua est: est ergo illa negatio concomitans, aut necessario consequens rationem generis. Et ideo a posteriori recte inferitur, id quod non habet illam conditionem, non esse genus: multo vero melius sequitur a priori, quidquid habet posituam rationem generis, habere etiam conditionem illam. Et ideo repugnat dicere, aliquid esse vniuocum, & praedicari in quid de multis essentialiter diuersis, & non habere differentias extra sui rationem: quia hoc est dicere, aliquid habere completam rationem generis posituam, & non proprietatem negatiuam per se consequentem talem rationem. Et confirmatur: nam omne vniuocum dicitur formam vnam ab inferioribus abstrahibilem, quae in plura essentialiter diuiditur: ergo vel per differentias proprie sumptas, de quarum intellectu non sit, & habetur intentum, vel per diuersos modos essendi, & hoc repugnat. Primo, quia duae species qualitatis verbi gratia, sunt quidditativae accidentia, & tamen conueniunt in eodem modo essendi. Secundo, quia modi essendi non sunt de essentia rei creatae, cum in creaturis esse distinguatur ab essentia; diuersitas autem accidentium est essentialis. Tercio, quia ab albedine, verbi gratia, essentia, & ita neutra diceretur in recto de albedine, quia pars non predicatur de toto, neque albedo esset vniuocum simpliciter. Has enim rationes format Ferrariensis de ente, quae eadem proportionem ad accidens applicantur.

Veruntamen hac obiectio non est magni momenti. Nam quod genus debeat esse natura ita limitata, ut possit praecindi a differentiis, quibus contrahitur, per se primo pertinet ad rationem generis ut ex Aristotele citato loco sumitur, & 4. Topic. c. 6. locutionem declarat: nam per illam negationem circumscribitur positua proprietates, & conditio natu-

rae genericae, quod nimirum sit natura ita limitata, & praecisa, ut sit apta ad componendum metaphysice cum differentia specificam naturam: hoc autem non tantum concomitanter, & consecutivae, sed essentialiter conuenit generi ut genus est. Quod patet, quia speciei essentialiter est componi ex genere & differentia, sed genus essentialiter respicit speciem: ergo de essentia generis est aptitudo ad componendam speciem: in hac autem aptitudine essentialiter includitur, quod sit natura secundum rationem praecisa a differentia. Sicut e contrario de ratione differentiae est, ut secundum rationem sit praecisa a genere: nam comparantur haec duo, ut actus & potentia Metaphysica. Vnde etiam potest sumi proportionale argumentum, nam de ratione materiae prima est, quod sit entitas distincta a forma, quae distinctio, licet sit negatio, per eam tamen indicatur limitatio, & potentialitas materiae, quae necessaria illi est, ut possit esse essentialis pars Physica apta ad componendum totum per modum potentiae: ergo proportionali ratione de ratione generis, ut metaphysice sit extra rationem differentiae.

Quapropter negandum est integram rationem quidditativam generis in hoc contineri, quod sit praedicatum vniuocum & in quid, & commune ad plura essentialiter diuersa: nisi sit determinata natura, quae possit habere differentias extra sui rationem. Quae particula satis insinuat in ratione generis, cum dicitur esse id, quod praedicatur in quid de pluribus differentibus specie: quia species ad quam genus dicit relationem per propriam differentiam additam generi constituitur. Vnde licet admittatur additam generi vniuocum & praedicari in quid, negandum est praedicari proprie de pluribus differentibus specie, sed de pluribus primo diuersis, seu differentibus genere: quia summa genera non sunt species, etiam si habeant commune praedicatum vniuocum, quod sit quasi transcendens respectu illorum. Nec refert, quod accidens praedicetur de albedine & nigredine, v.g. quae specie differunt, quia non praedicatur de illis secundum immediatam habitudinem, & relationem (quo modo intelligenda est ratio generis) sed mediis generibus primo diuersis.

Ad confirmationem autem Ferrariensis eligenda est posterior pars dilemmatis, nempe huiusmodi praedicatum commune posse determinari per intrinsecos modos, qui non sint propriae differentiae. Iam enim supra, tractando de conceptu entis, declarauimus, qualis sit ille modus determinationis, quod commune praedicatum transcendens potest limitari ad determinatas naturas, absque propria compositione cum differentiis, in quibus non includatur, sed per solam confusam aut distinctam conceptionem intellectus. Et quidem, si obiectio Ferrariensis esset efficax, non minus probarent de conceptu analogo, quam de vniuoco, neutrum tamen probant. Ad primam enim responderetur, duas species qualitatis conuenire in modo essendi generico aut predicamentali: non tamen conuenire in illo modo essendi, in quo res alterius praedicamenti conueniunt: accidens autem distinguitur in suprema genera per varios modos eorum, non per modos eiusdem praedicamenti. Quocirca, quamuis accidens diuidatur per modos essendi in varia genera, non tamen dicitur de solis rebus primo diuersis per illos modos, sed etiam de rebus distinctis sub illis modis. Adde, quod licet differentiae albedinis & nigredinis sint propriae differentiae respectu caloris vel qualitatis, non tamen respectu accidentis, sed respectu illius sunt tantum modi essendi primo diuersi, quia nullum habent commune genus, sed solum ipsum accidens, quod quidditativae includunt. In secundo argumento committitur aequiuocatio, quia cum agimus de modis essendi, non intelligimus de esse existentiae actualis, sed de esse essentiali, vel de aptitudine essendi, vel potius inherendi

hoc

VIII.

Ad rationem quidditativam generis quid requiritur.

IX.

hoc vel illo modo. Tertia vero ratio minoris momenti est, eam solum sequitur in qualitate esse duos conceptus quidditativos: vnum confusum & communem accidentis, alium proprium qualitatis, quod non obstat, quo minus conceptus qualitatis sit simpliciter & per se vnus, quia ratio accidentis ad illam per se determinatur, nec etiam impedit, quo minus accidens prædicetur de qualitate non per modum partis, sed per modum totius potèntialis. Eadem dicendum est de modo illo, quo accidens determinatur ad esse qualitatis, si abstractè cōcipiatur maximè cum eius conceptus ex parte rei & rationis formalis conceptus non sit alius à cōceptu ipsius qualitatis, sed solum ex modo concipiendi, vt in superioribus diximus. Itaque rationes illæ non sunt efficaces contra dictam sententiam.

X. Maior mihi difficultas est in applicanda prædicta ratione, vel responsione ad materiam, in qua versamur. Aut enim est sermo de accidente, vt abstractit à completo & incompleto, aut de accidente completo. Priori modo, licet sit verum, non posse habere differentias extra sui rationem, quia non potest accidens contrahi, nisi per accidens saltem incompletum, sicut de substantia proportionaliter diximus, non tamen est verum accidens sic compositum esse vniuocum: quia sicut substantia non dicitur vniuocè de substantia completa & incompleta, seu de speciebus & differentiis substantiæ, ita & accidens non dicitur vniuocè de completo & incompleto. Est enim eadem proportio, nam ratio accidentis simpliciter ac per se primo saluatur in forma accidentali, quæ proprie ac per se respicit substantiam: in differentiis autem accidentalibus tantum est secundum quid: neque enim differentia proprie dici possunt formæ accidentales, sed aliquid formæ accidentalis. At vero, si sermo sit de accidente completo, non potest, vt videtur, procedere responsio data: nam si accidens sit sumptum vniuocum est, non potest negari quin habeat differentias extra sui rationem: nihil ergo illi deerit ad veram rationem generis. Antecedens patet primo argumento factò à simili substantia, quia, vt illa sit genus, satis est, quod substantia completa contrahatur per incompletam. Secundo, quia re vera accidens completum non includitur intrinsece in conceptu accidentis incompleti: omnis autem differentia accidentis est accidens incompletum. Tertio, quia aliàs non possint assignari genera summa in singulis prædicamentis accidentalium: quia non potest quantitas contrahi, nisi per differentiam, quæ sit quantitas incompleta, & sic de aliis.

XI. Respondere potest, in ratione accidentis nihil esse incompletum, quia ratio accidentis imperfecta valde est, & talis vt integre ac complete seruetur in quolibet minimo accidente etiam sub inferioribus rationibus accidentium incompletum censeatur, vt verbi gratia punctus, incompletum quid est in ratione quantitatis: ac vero in ratione accidentis est completum accidens, quia tam vere inest, quam quodlibet accidens perfectum. Sed hæc responsio difficultate non caret, vt patet ex supra dictis de diuisione accidentis, in completum & incompletum, vix enim potest reddi sufficiens ratio, cur illa duo membra locum habeant in quolibet prædicamento accidentis, & non in accidente vt sic. Nec etiam videtur posse negari, quin formæ integræ, verbi gratia, quantitatis & qualitatis, habeant inter se aliquam convenientiam realem, quam non habent cum suis differentiis constitutibus, vel contrahētibz, quia differentia præcisè ac formaliter sumptæ non sunt propriæ formæ, sicut in formis substantialibus datur convenientia in ratione communi formæ substantialis, quæ non conuenit differentiis, quibus communis conceptus substantialis formæ contrahitur ad hanc vel illam speciem substantialis formæ. Et illo cōceptu, qui directe communis est ad formas sub-

stantiales, dici potest concipi forma substantialis completa in communi, qui conceptus non est dubium cum habeat differentias extra sui rationem: ergo pari ratione ratiocinari possumus in formis accidentalibus. Difficile ergo est admissa vniuocatione accidentis, rationē reddere, cum non possit abstrahi aliquis conceptus accidentis genericus ad prædicamenta accidentium. Ac propterea alii vt hanc difficultatem fugiant, vniuocationem negant: ducunt tamen solo argumento ab inconuenienti, & non declarant quo modo sine ordine accidentium inter se sit analogia. Hæc ergo est difficultas huius contro- uersia.

Questionis resolutio.

In hac ergo re censeo imprimis. Antecedens in tota sua latitudine vt comprehendit nouem genera, non esse vniuocum, sed analogum. Hanc conclusionem maxime mihi persuadere propter ea genera accidentium, quæ solum extrinsece circumstant aut denominant: illa enim non sunt cum ea proprietate inherētia, cum qua insunt cetera accidentia, quæ sunt veræ formæ informantes. Quod re ipsa & exemplis facile constare potest. Quis enim existimet cum ea proprietate & veritate vestem afficere aut informare hominem vestitum, quæ albedo hominem album, aut scientia scientem? Item quo modo actio vt actio existimari potest cum eadem proprietate afficere vel informare agens, in quo non recipitur passio ac passum in quo inest? Existimo ergo, accidens primario conuenire his accidentibus, quæ proprie insunt & efficiunt subiecta sua: deinde vero per translationem aut similitudinem valde imperfectam derivatum esse illud nomen ad alia, quæ quodammodo imitantur illam rationem. Vnde probabile mihi est hic interuenire analogiam proportionalitatis: nam illa maxime propria dicuntur accidentia, quæ insunt: hinc vero dicta sunt accidentia, quæ sunt circa substantiam, vt habitus, locus continens. Item quæ sunt à substantia: nam certe esse in, & esse ab, videntur habitudines adeo diuersæ, vt non nisi secundum quandam proportionalitatem ab eis sumptum sit nomen accidentis, & ideo actio vt actio, sicut non dicit esse proprie sumptum, sed esse ab agente valde analogice & improprie dicitur accidens agentis, vel potius accidere ipsi, quatenus illud denominat quadam denominatione, quæ contingenter de eo dicitur, potestque ei conuenire, & non conuenire. Igitur cum accidens, vt commune est nouem prædicamentis, sub se comprehendat tum ea, quæ proprie & interne insunt, tum etiam quæ adiacent, vel circumstant rem, & actiones, quæ à re manant, eis non insunt, non potest sub hac communi ratione esse vniuocum ad ea omnia, quæ sub se complectitur. Atque hinc sumitur regula generalis, nimirum omnia illa, quæ per solam extrinsecam denominationem alicui accidere dicuntur, analogice tantum vocari accidentia, quia in illo modo denominandi contingenter imitantur, cum tamen vere non insint, sed ad modum inherēntium se habeant. Quæ autem prædicamenta hunc modum extrinsece tantum accidendi habeant, ex singulorum translatione constabit.

Secundo dicendum est, probabile esse, accidens vt dicitur de entitate & de modo accidentali, vniuocum non esse: probabilis tamen videri solam illam diuersitatem non semper sufficere ad analogiam con- stituendam. In hac assertionem, quid per entitatē, vel modum accidentalem intelligamus, supponendum est ex dictis supra disputatio. 7. de distinctionibus, & in disputatio. 16. de forma accidentali. Et inde potest conuadri prior pars assertionis, nam accidentalis entitas habet proprium modum informandi, & inherendi: modus autem accidentalis non ita: ergo videntur

debetur analogice conuenire in ratione formæ accidentalis, & in ratione accidentis, nam accidentis idem significat quod accidentalis forma. Item, ratio entis longe diuersa ratione, magisque diminuta inueniri videtur in his, quæ tantum sunt modi, quam in his, quæ habent propriam entitatem, ergo cum ratio accidentis rationem entis includat, etiam illa diminute, & tantum secundum quid inuenitur in modis accidentibus, comparatione accidentalium entitatum: ergo dicitur accidentis analogice de his. Cuius etiam signum esse potest, quod entitas accidentalis saltem per Dei potentiam potest per se, & sine subiecto conseruari, modus autem accidentalis nulla ratione esse potest, nisi actu coniunctus, & modificans rem, cuius est modus.

Nihilominus tamen posterior pars conclusionis ex eo satis probari videtur, quod in eodem predicamento accidentis continentur non tamen species, quæ habent proprias entitates accidentales, sed etiam quæ tantum sunt modi aliarum rerum: ut in genere qualitatis continetur calor, qui propriam entitatem habet, & figura, quæ tantum est modus, & densitas, quæ est etiam modus, imo de potentia idem aliqui existimant, & alij idem opinantur de actu immanente, etiam si sit qualitas. Ergo qualitas vniuoce dicitur de propriis formis, seu entitatibus, & de modis qualificantibus: ergo etiam accidentis dicitur vniuoce de illis, nam cum accidentis sit de essentia qualitatis, non potest qualitas vniuoce conuenire his, quibus non conuenit simpliciter, & vniuoce ratio accidentis. Ex quo ulterius colligimus, etiam si entitas & modus accidentis ad diuersa predicamenta pertineant, eam diuersitatem in ratione modi & entitatis non sufficere ad analogiam constituendam: nam quoad hoc eadem est ratio, siue talia accidentia sint diuersorum predicamentorum, siue eiusdem. Et a priori ratio est quia illa diuersitas entitatis, & modi ex se non constituit aut habitudinem, aut subordinationem inter omnia illa, quæ talia sunt. Vnde licet vnum sit imperfectius alio, non tamen dicitur accidentis per habitudinem ad aliud, & ideo hoc non satis est ad analogiam. Eo vel maxime, quod licet modus sit ex suo genere minus perfectus, quam entitas, tamen in particulari aliquis modus potest esse perfectior aliqua entitate, ut modus substantialis est perfectior entitate accidentali: igitur illa diuersitas perfectionis non semper sufficit ad analogiam constituendam.

Ex his ergo dico tertio: Quamuis accidentis in tota sua amplitudine non sit vniuocum, nihilominus respectu aliquorum negari non potest, quin de eis vniuoce dicatur. Probat per primo ex dictis, quia saltem dicitur vniuoce de omnibus speciebus eiusdem predicamenti, ut de calore & frigore. Secundo, quia etiam dicitur vniuoce de entitate, & modo accidentali saltem, cum inter se non habent habitudinem, aut dependentiam. Tertio quia etiam vniuoce respicit quantitatem & qualitatem, quatenus sunt propriæ formæ accidentales realiter distinctæ a subiecto, illudque informant. Nam respectu illarum nulla ratio analogiæ inueniri potest: aut enim erit analogia proportionalitatis, & hoc non, nam intercedit ubi vera conuenientia & similitudo realis: aut erit analogia proportionis, & hoc etiam dici non potest, quia de neutra dicitur per habitudinem ad illam, ut per se notum videtur. Quod enim quidam aiunt, dici prius de quantitate, quia qualitas inhaeret substantiæ media quantitate, aperte falsum est, nam potius qualitas ex suo genere est perfectior quantitate, cum in rebus spiritualibus inueniatur. Quod vero in rebus corporalibus qualitates supponant quantitatem, non solum non est indicium analogiæ, verum etiam non est argumentum, quod quantitas sit perfectior omni corporea qualitate, quia solum supponitur ut conditio quædam necessaria, vel per modum potestatis passivæ: qualitas vero est per modum actus: nulla est er-

Tom. II. Metaphys.

go ratio analogiæ inter quantitatem, & qualitatem respectu accidentis. His ergo modis est aliqua vniuocatio in accidentibus, licet ipsum non sit vniuocum in tota sua latitudine, non enim repugnat idem nomen esse vniuocum respectu aliquorum, licet non sit respectu suorum omnium significatorum, ut supra inter disputandum de ente diximus.

Sed insurgit statim difficultas superius tacta, nimirum dari aliquem conceptum accidentis communem multis predicamentis, qui proprie sit genericus. Nam licet ex dictis sufficienter habeatur, accidentis non posse esse genus ad omnia nouem predicamenta, quia, ut sic non est vniuocum, sed analogum, tamen aliquis conceptus accidentis magis contractus esse poterit genus ad aliqua predicamenta, ut si sumatur accidentis solum proprie pro eo, quod vere inhaeret, aut intrinsece afficit subiectum, aut strictius pro entitate, & propria forma accidentali, ut si distinguatur a modo, & sit communis soli qualitati & quantitati. Sic enim est quid vniuocum, & quidditativum, & potest habere differentias extra sui rationem, ut supra declaratum est.

Respondetur negando sequelam, quia nullus conceptus potest abstrahi a rebus diuersorum predicamentorum ita vniuocus respectu aliquorum, quin aliqua ex parte includat analogiam respectu aliorum, vel transcendentiam repugnantem rationi generis. Ut, si accidentis intrinsece afficiens sumatur, ut quid commune ad entitatem & modum accidentalem, licet secundum eam rationem possit habere vniuocationem, tamen ut sic multa sub se comprehendit, quæ in nullo predicamento directe collocantur, v. g. modum inhaerentiae, qui per se intrinsece afficit tum formam inhaerentem, tum etiam subiectum cui inhaeret, & quamuis sub tali ratione sit incompletum accidentis, tamen absolute, & in latitudine eius fortasse non est magis diminutum ens, quam modus vbitationis, aut passionis, quæ propria predicamenta constituunt. Quo fit, ut de huiusmodi conceptu accidentis esse dicatur, non posse ita abstrahi, ut sit communis ad sola accidentia completa, id est, quæ directe in predicamentis accidentium collocantur, id est, non posse esse genus, neque habere differentias extra sui rationem, neque omni carere analogia.

Rursus, si accidentis sumatur pro entitate propria & forma accidentali, sic solum videtur quidam conceptus compositus ex duobus simplicioribus conceptibus analogis, nam conceptus formæ ut sic analogus est ad formam substantialem & accidentalem. Ille vero modus qui additur cum dicitur accidentalis non potest esse ita determinatus, & proprius aliquorum accidentium, quin ex se communis sit omnibus, nam omnia habent accidentalem modum afficiendi: illa ergo conuenientia quasi transcendentis est, ideoque non potest constituere conceptum genericum, etiam si aliàs sit vniuocus respectu aliquorum, vel etiam si ex coniunctione plurium conceptuum analogorum sumatur ut proprius, seu determinetur ad talia significata. Ratio vero a priori esse videtur, quia hæc genera summa habent primariam quandam diuersitatem in modo afficiendi, quod maxime notum apparet in quantitate & qualitate. & ideo nulla est conuenientia inter eas secundum proprias rationes earum, sed solum in ratione accidenti (ut sic dicam) quod ex se commune est aliis. Plus ergo requiritur ad rationem generis, quam ad rationem vniuoci predicari etiam in quid, nam ad vniuocationem sufficit propria & vniuocum, seu immediata habitudo ad plura secundum eandem rationem, ad genus autem ultra hoc necessarium est, ut nec transcendentiam habeat in forma ratione sua, neque analogiam respectu aliquorum, quod etiam ad rationem proprii vniuersalis necessarium est. Et hæc tenus de hac diuisione.

F f

DISP V.

XVI.
Obiectio.XVII.
Solutio.

XVIII.